

# Rom

## Teik pasi Pol hani teka kahikahi Jises Kraiss ti Rom

### Kakain ti haxewai teik pepa ie

Sai 27 ahang muhin ti Jises moih aliawa ape Haeu waxi i hani tesol tonan, Pol tel aposel tai teik pas ie hani teka kahikahi Jises Kraiss ti Rom. Lokon ien i toto tehu taon Korin. Rom se tehu taon lalap leili texux xux Itali tetesol Sisa tel masiwi toto. Kilan xux liai tin hahitakan. Pol hahanau ka tap tel seilon kum ailele saun lialun ma kaha kum pon wanen sohot seilon sawisawin ti soliai puasakaha. Aile ape ti puki haelieliakaha wasolakaha kapi Haeu i kum sawi. Jises Kraiss tetel i mat ti kaui kawatan ti lialui woukaha. Mewenae na kaha soh tetan, Haeu oxoxi kaha ti kawatan ti saun lialun ape i namilo i ukek kaha seilon sawisawin. Pol kaxi haxewa sale pupuase nauna ti Moses ma kui pohe Holi Spirit, tetel lawe i kakapiti nanahiai teteka namilolaha xoxoan ti Jises Kraiss. Pol nanamilo i na i lua hani Rom ti hakuiai teka kahikahi Kraiss ien, teka Ju ma teka Grik.

<sup>1</sup> Nga Pol tel unau i Jises Kraiss. Haeu kilami nga aposel. I talaheni nga hani kaxi ahutiai meng solian ti Jises Kraiss ti i ahuma tetan. <sup>2</sup> Ti kuwen wanen teka kului i kakai Haeu kak kilamiwen tenen meng ien he teik pepaun. <sup>3</sup> Tenen meng solian ien i kakak tel Nati Haeu. Ti i sohot seilon hanowi kaha, i nakuama ti tel masiwi David. <sup>4</sup> I seilon sawisawin tapein. Ti lalape kui poh, Haeu

hamoiha i ti matean ape i kola hawane ka i se Natun. I Jises Kraiss tetel Masiwi ti kako. <sup>5</sup> Ti lalape soliaian i kilami nga aposel nake pahan kilan seilon haxawai axan. Haeu talo nga hani teka kumahe Ju lehe laha hong soh meng solian ti Jises Kraiss ma usi nauna tetan. <sup>6</sup> Ape tin Haeu kilamiwen amuto hani kahikahi Jises Kraiss.

<sup>7</sup> Aile ape nga tai hani amuto hatesol teka Rom ti Haeu waheni, teteka i kilami seilon tetan ape amuto hani hahatapo i tupuamuto.

Nga kamei Haeu tel Tamakako ma tel Masiwi Jises Kraiss kolai lalape soliaialalu ma hatona hahaliai tiamuto.

### *Pol nanamilo i ti lua paxaii teka Rom*

<sup>8</sup> Hutuaii kakaiak nga kak kemulik hani Haeu tel Masiwi ti kako ti lawe waliko Jises Kraiss aile haniwen amuto. Nga kak kemulik nake ti tesol tesol seilon kakaxi sale xoxoi namilomuto ti Jises Kraiss. <sup>9</sup> Haeu, tetel nga hani hahatapo i tupuak kaxiai meng solian ti tel Natun, i tioi ka nga nameni kakapitini amuto.

<sup>10</sup> Tapai na nga lotu, nga lotu huhuali amuto. Ao pe ie nga kamei Haeu na ape i nati hei hanimu nga tewau aweisal ti lua hani kapimuto na masin pahan. <sup>11</sup> Pahak wanen nga paxaimu amuto ti hualiamuto lehe amuto kui ahe ti pohe Holi Spirit. <sup>12</sup> Salangawe namilok masin lehe xoxoi namilokako ti Haeu i hakui ati kako.

<sup>13</sup> Teka akikik ti Kraiss, pahak amuto tioi kewak, nga tohongi hakilawen lehe nga lua paxai amuto tuahe hina waliko lawe i kongini nga hanima tataan. Sohotuak hani kapimuto lehe pupuusak

wasolamuto i kau anan masin ti i sohotuen leili teka kumahe Ju liai ti nga kapi laha. <sup>14</sup> Tinuk ilameni ka se ape pupuasak wanen kaxiai meng solian ti Jises Krai hani hatesol seilon, teka Grik ma teka kumahe Grik, teka seilon aneso ma teka tap titioalaha. <sup>15</sup> Aile ape namilok xoxoan wanen ka meng solian ien tin nga kaxi hetekie hani amuto teka toto Rom.

<sup>16</sup> I kum hahiena nga kaxiai meng solian ti Jises Krai nake taen seilon hong soh, ti kui pohe Haeu i awai laha hatesol ti kawatan ti lialui woulaha. I awaimu teka Ju nake laha hongoi imat ape imuh teka kumahe Ju. <sup>17</sup> Se tenen meng solian ien i nexi kola aweisal ti hasawiai wasolakaha hani Haeu. Tap tewau aweisal tutuen, mewenae na kaha hana hatapo xoxoi namilokaha hani Jises Krai kaha sohot seilon sawisawin ti puli Haeu. Masin ti tel kului kaka Haeu tai kueiniwen, i ukek, “Tek a seilon sawisawin, xoxoi namilolaha ti Haeu neneini laha ape laha to lian tehue kapin.”  
(Hab 2:4)

### *Lialui woi seilon*

<sup>18</sup> Haeu tel Masiwi tapein kola ka i lengeini teka seilon laha kum nam waxi i ma teka laha aile hahakila saun tenen pate lialun ape i kahui aliake hani laha. Ti lialui woulaha i tipahi muneni waliko tenen salan sale Haeu ti ala teka seilon tioi. <sup>19</sup> Tuae sale Haeu hoi liai xewan nake puki Haeu kola hahatakei hani laha. <sup>20</sup> Salan kaha kum niningahi i tuahe kaha papaxai waliko ti i aile lilian ti i tanomiwa tehu pon ie. I kola hawanewen lalape kui pohen ti tap tahi tapoan. Aile ape ala kaha tioiwa ka i se Haeu wanen. Nake ti tetenen ala tap tel ukek i tap titioan ti Haeu.

<sup>21</sup> Ape kalak teteka laha kum nam waxi Haeu hina titioalaha tetan, laha kum sameni i ma kum kak kemulik ti lawe waliko i aile. Teka seilon ien tap solian ti namilolaha ape ti takalahui patulaha laha kum paxai tioi waliko tenen lialun ma solian.

<sup>22</sup> Laha sokok laha seilon tenen pate aneso tuahe salan tetan namilolaha tap wanen. <sup>23</sup> Laha kum paxai tioi lalape xewai Haeu ma pohen tel tap tahi matean. Laha lotui waxi waliko ti laha tua tanomi hanowi seilon, kalak i aneso mat. Tin laha tanomi manihuh, manixux hetekie tataen loloma lehe waxi laha lotui.

<sup>24</sup> Aile ape Haeu hani lioi laha usi isiai pahalaha ti ailei waliko tenen i haloloa leilolaha. Ape laha teheni hahalialu tupualaha nake ti ailei saun lialun ti wawan hehin. <sup>25</sup> Ti ala laha soh waliko salan sale Haeu, laha soh non waliko tenen putain. Laha lotui waliko ti tatanomia i Haeu ti ala laha lotui ma sameni non Haeu tetel i tanomi lawe waliko. I se tetel ala kaha seilon haxawa kapitiniwa axan lian tehue. Salan wanen ala masin ien.

<sup>26</sup> Nake ti tenen ien Haeu hani lioi laha hongeni isiai pahalaha ti ailei saun tenen pate hienain. Aile ape hehin teka, kumahe laha ususi saun ti wawan hehin tenen ti i onoteni namili Haeu, laha eng akati non hehin liai. <sup>27</sup> Tin masin hina wawan laha lioi aweisal sawisawin ti wawan hehin ape laha is eliel eng akatai wawan liai. Ape laha aile saun tenen ti pate hienain alia hani laha tel tel. Ti lialui woulaha ien laha uke hapoponowi kahulaha.

<sup>28</sup> Teka seilon laha kum nam waxi Haeu, laha ukek ka tap solian tetan ti tioiai Haeu. Aile ape

i hani laha usi lialui namilolaha ti ailei waliko tenen ala i kum alune. <sup>29</sup> Laha xuhai saun lialun tenen tenen ma kumahe sawisawin. Namilolaha xoxoan ti ailei waliko tenen lialun hani seilon liai. Laha watakai na seilon liai xoini laha ma laha tin halepean. Laha seilon ti hatanoi wasol, pulutiai teka liai ma teleiai seilon. Laha misahi ma nam halialu seilon liai. <sup>30</sup> Teka laha kakak tehiti seilon, laha watakai Haeu, laha paxai teheni seilon liai, laha itini laha ma weli hanasanas. Laha aneso hawane namiloiai aweisal ti ailei saun lialun ma tin laha tahi kakain ti tamalaha ma tinalaha. <sup>31</sup> Laha kum hapuasa namilolaha ma kum aile usi kakai alaha. Laha tin tap wawahen ma tatahan leili tialaha. <sup>32</sup> Kalak laha tioi ka ti sawisawiai Haeu i namilo i ukek ka teteka laha aile tenen saun lialun ien, kahulaha mewenae matemate, laha aile tatale tesol waliko ien kasinan ti ape laha hongeni hetekie teteka laha ailele saun tenen lialun ien.

## 2

### *Sawisawin wanen paxai kolongenian ti Haeu*

<sup>1</sup> Aile ape Haeu kahui aliake lialui woi lawe seilon teteka laha aile saun lialun. Amuto teteka ti na amuto howini halialu woi seilon liai, puki amuto hahani Haeu kahui aliake lialui woumuto nake amuto tin amuto ailele saun lialun. <sup>2</sup> Kako tioi hawane ka paxai kolongenian ti Haeu pate sawisawin wanen. Lawe i kahui hapoponowi kaha ti lialui woukaha. <sup>3</sup> Aile ape amuto teteka na amuto howini halialu woi seilon liai a tin amuto ailele saun lialun, kaie amuto pon saliniai kawatan ti na Haeu hani amuto? <sup>4</sup> Paxaiwa lalape ewiai Haeu i kola hahani amuto. I kum sasaxoh

kahuiamuto ti lialui woumuto, lawe i tani waxi kapitini amuto. Nakon pate amuto kum paxai tiori ka soliai Haeu ien i nexi hani amuto aweisal ti na amuto towiahu ti saun lialun ti amuto?

<sup>5</sup> Tuae tap amuto nam waxi. Ailai patumuto halenge aheheke Haeu hani tataen ti hinitiai lawe seilon ti i axi kawatan hani teka ailei saun lialun, usiwa sawisawiai paxai kolongenian tetan. <sup>6</sup> Taen ien Haeu kahui hapoponowi hawane kaha ti lawe waliko kaha ailewen. <sup>7</sup> Seilon teka, laha kum lioi wanen ailei waliko tenen solian. Ien i kola ka tuah wanen ti laha na Haeu sameni amuke laha ma hani laha hanawain ti tap tahi tapoan. Seilon teteka ien, Haeu hani laha to kapin lian tehue. <sup>8</sup> A seilon teka, laha namiloi wawaxi mewenae laha. Laha kum usi waliko tenen salan, laha usi waliko tenen ti i pahoxai namili Haeu. Seilon teteka ien, ti lengei Haeu i axi hawane laha kawatan. <sup>9</sup> Teteka laha aile kakapitini waliko lialun, laha kau moloan lalap ma tialaha i kawat hawane. I sohot hanimu teka Ju ape tin hetekie hani teka kumahe Ju. <sup>10</sup> A teteka laha aile kakapitini waliko solian, Haeu sameni amuke laha ma i hatona hasolia tialaha. I aile non hanimu teka Ju ape tin hetekie hani teka kumahe Ju. <sup>11</sup> Ati laha uke hapoponowi kahulaha nake Haeu kum paxai nenexi seilon.

<sup>12</sup> Kalak teka kumahe Ju laha kumahe hahitake tesol nauna ti Haeu hahaniai Moses, laha lialu tamus na laha to aile tatale saun lialun. Ape teka laha hoi hahitake tesol nauna ien, na laha to aile tatale saun lialun, Haeu kahui aliake hani laha usiwa titioalaha ti tesol nauna ien. <sup>13</sup> Se sawisawin na laha uke kawatan nake kumahe

ka tuahe ti hongoi tesol nauna ien Haeu paxai ukek laha seilon sawisawin, mewenae na laha aile usi waliko ti tesol nauna ien kakak. <sup>14</sup> Teka kumahe Ju, kalak tap titioalaha ti tesol nauna Haeu hahaniai Moses, laha pon aile usiai waliko ti tesol nauna ien kakak. Puki laha ilameni tioi waliko tenen ewi ma na lialun. Aile ape i pon na nanahialaha i pahowi hani tesol nauna ien kalak laha tai hong ti taxingalaha. <sup>15</sup> Saun ti laha kola ka waliko ti tesol nauna hahanau hoi liai leilolaha. Puki namilolaha tin i kola ukek ien. Hina i tieni laha, hina i namilo amuke laha. <sup>16</sup> Taun ti hinitiai lawe seilon, Haeu hani Jises Krai paxai kolongenai woulaha kalak tataen waliko ti laha aile mumuneni. Ti nga kakaxi meng solian ti Jises Krai se nga kakak tesol waliko ie.

### *Nauna ti Moses ma teka Ju*

<sup>17</sup> Amuto teteka Ju amuto amasake hawane ka amuto se akiki Ju ma tin seilon ti Haeu kilamiwen tetan, amuto hana hahatapo xoxoi namilomuto hani nauna ti Moses. Amuto sokok ka usiai tesol nauna ien i hasawi wasolamuto kapi Haeu. <sup>18</sup> Se amuto tioi waliko tetenen Haeu pahan amuto ailewa. Amuto paxai tioi waliko tenen sawisawin tapein nake laha hanauen amuto nauna ti Moses. <sup>19</sup> Amuto soh hawane ka amuto pon neinia teka kumahe Ju hani Haeu masin na tel seilon neini tel pulaxa. Amuto ukek amuto pon kola haxewai Haeu hani seilon masin xewan i haxewa seilon he tilokoan. <sup>20</sup> Namilomuto pate i eliliel ka amuto pon nau hasawiai teka tap titioalaha ma hanau teteka laha masin akaik kokol laha kum tioi Haeu nake amuto tioi hatapoen nauna ti Moses ti hina anesoin ma waliko salan.

<sup>21</sup> Amuto hahanau seilon liai usiai nauna ien. Alahan amuto kum hanau aliakemu amuto? Amuto hohone seilon ka kum xuuxuina tuahe puki alia amuto hina amuto xuxuina. <sup>22</sup> Amuto ukek kum ailele saun lialun ti wawan hehin a puki alia amuto ailele. Amuto watakai hawane seilon lotui waliko tenen kumahe Haeu a hina amuto aile waliko tenen i teheni halialu tetel i salan Haeu. <sup>23</sup> Pate amuto hanasanasake nauna ti Moses tuahe amuto kola tapoi lomuto hani Haeu ti amuto xaputi nauna ien. <sup>24</sup> Aile ape ala kako kum tataxini ti pepai Haeu kak ukek, “Teka kumahe Ju laha kak saxuti Haeu nake ti woi teka Ju.” (*Isa 52:5*)

<sup>25</sup> Amuto teka Ju amuto kewen teik kikilam ti kotiai uli walikoumuto ti kolakol ka amuto seilon ti Haeu. Tuahe teik kikilam ien i tuah mewenae na amuto usi nauna ti Haeu hani Moses. Na amuto tahi tesol nauna ien, kikilam ti amuto tap pupuasan ape amuto masin seilon ti laha kum tioi Haeu. <sup>26</sup> Ape teka kumahe Ju laha tap kikilam tenen ien, Haeu paxai ukek laha seilon tetan na laha aile usi waliko ti nauna tetan kakak. <sup>27</sup> Na masin teka tap teik kikilam ien laha aile usi usi nauna ti Haeu hani Moses, i kola ka sawisawin wanen na Haeu axi kawatan hani teka Ju laha xaputi tesol nauna ien kalak laha kewen teik kikilam ien ma nauna ti Haeu tataiai Moses toi laha.

<sup>28</sup> Kumahe teka laha tua aile usi usi saun ti teka Ju laha ape seilon ti Haeu. Tin masin kikilam ti laha kewen ti kolakol ka laha seilon ti Haeu, i kum aile Haeu paxai ukek laha seilon tetan wanen. <sup>29</sup> Seilon ti Haeu wanen se teteka laha hani Haeu hauni leilolaha. Ukei kikilam ti uli waliko seilon ma tuahe usiai nauna ti Moses, i kum towiahu hasolia seilon. Mewenae na kaha hani Holi Spirit

kapitiakaha i aile kaha sohot seilon haun. Na masin ien, kalak seilon kum sameni kaha, Haeu tetel sameniakaha.

### 3

#### *Sawisawiai Haeu tap tahi sohiaian*

<sup>1</sup> Uke hina ti amuto laha kamea, lahe aweisal lehe kako teka Ju xoini teka kumahe Ju? Ewian la tel Ju uke ti teik kikilam ti kotiai uli walikoun?

<sup>2</sup> Kilan solian tetan na tel seilon i nakuama ti teka Ju. Solian tenen ti pate tuah ie. Se kako teka Ju Haeu hanimu kakaian lehe kako usi ma kaxi sawateni.

<sup>3</sup> Salan hina teka laha xaputi namil ti Haeu xinotiwēn kapi laha. Tuahe kalak na masin ien, nakon Haeu kum hamalumini tewaok tetan?

<sup>4</sup> Nga kum ukek! Kalak na tap wanen seilon aile usi waliko ti i kakawen, Haeu lawe i aile usi hawane waliko ti i kakawen. Masin ti leili pepai Haeu tel masiwi David ukek, ti i kaakane Haeu, “Lawe seilon paxai tioiwa ka kakaian mewēnae salan.

Na tel seilon ukek paxai kolongenian tetam kumahe sawisawin, i kum pon waxainiai su-luam nake lawe o kola ka o mewēnae sawisawin.”  
(*Ps 51:4*)

<sup>5</sup> Uke teka ti amuto namiloī ukek, na masin lialui woukako i kola hawane ka Haeu se pate sawisawin, kaie i poponowi na i kahui kako ti lialui woukako? Nga tua kak hahanowi paxapaxa ti seilon. <sup>6</sup> Kum nanamiloī ukek ien. Na masin kumahe sawisawin ti Haeu kahui kako ti lialui woukako, ala kumahe i poponowi ti i axi kawatan

hani tuahe na seilon ti tehu pon ie. <sup>7</sup> Teka ti amuto uke laha kak pahoi nga ukek, na masin putai xoxoi namil ti usiai aweisali Haeu i kola hawane soliai sawisawiaian ma i aile seilon haxawa hawane axan, kum pon ti na i tieni kaha ti saun lialun. <sup>8</sup> Hina seilon laha kak putini ka amite tesol aposel hahanau ka ewi na seilon aile saun lialun lehe teka liai paxai tioi soliai Haeu. Seilon teka ien, Haeu hani hapoponowi hawane laha kawatan.

*Tap tel seilon sawisawin ti puli Haeu*

<sup>9</sup> Kaie kako namiloi ukek ia? Nakon kako teka Ju pamu ewian ti teka liai? Tap wanen! Amite kolawen ka lawe seilon, teka Ju ma teka kumahe Ju, kaha hatesol aile saun lialun. <sup>10</sup> Masin ti leili pepai Haeu i ukek,

“Tap tel seilon sawisawin ti puli Haeu.

Tap tel na seilon i kum aile saun lialun. Tap wanen.

<sup>11</sup> Tap tel i xeu hawane aweisali Haeu, tap tel i hitoloke hawane Haeu.

<sup>12</sup> Hatesol seilon talewen tehitolaha hani Haeu, laha hatesol talesawen.

Tap tel i aile waliko tenen i hasolia seilon.

Tap tuahe na tel.” *(Ps 14:1-3, 53:1-3)*

<sup>13</sup> “Awalaha mewenae kohan.

Laha seilon ti weli pipis.

Kakaialaha sisiaian wauni puliweu.” *(Ps 5:9, 140:3)*

<sup>14</sup> “Laha weli kak sai halialui seilon hetekie wawatak.” *(Ps 10:7)*

<sup>15</sup> “Lawe laha is eliel hawane ti halialui ma teleiai seilon.

<sup>16</sup> Tesol tesol na laha tahawa laha aile hakila waliko tenen kohan ma hakawata tia seilon.

17 Teka seilon ien tap wanen namil ti hasoliai wasole seilon.” (Isa 59:7-8)

18 “Tap wanen lolaha hani Haeu.” (Ps 36:1)

19 Taen ie ala amuto paxai tioi ka tap tel i sawisawin ti puli Haeu, kasinan kako teka Ju nake Moses haniwen kako nauna ti Haeu ti usian. Aile ape kaha hatesol, teka Ju hetekie lawe seilon ti tehu pon ie kaha kum pon awaiakaha ti na Haeu tieni kaha ti saun lialun. 20 Ti tenen ien kako paxai tioiwa ka Haeu kum ukek kaha seilon sawisawin ti usiai nauna tetan ti hahaniai Moses. Nauna ien i kola haxewa ka kaha hina saun lialun.

### *Sale hasawiai wasolakaha hani kapi Haeu*

21 Aoape ie Haeu kola haniwen kaha aweisal ti hasawiai wasolakaha hani kapin, aweisal liai tenen ti usiai nauna ti hahaniai Moses. Puki Moses ma teka kuluiakakai Haeu lato taiwen leili pepai Haeu sale tenen ien. 22 Haeu namilo i ukek wasole seilon hani kapin i sawi na namilokaha xoxoan ti Jises Krai. Haeu hei tewau aweisal ien hani hatesol teka laha soh ti Jises Krai, teka Ju ma teka kumahe Ju. I kum nam nenexi na tel.

23 Se lawe seilon aile saun lialun. Nanahiakaha hatesol pate i tae haxawai axe Haeu. 24 Ti lalape soliai Haeu i aile wasolakaha hani kapin i sawi, kumahe ti soliai pupuasakaha. I aile ukek ti Jises Krai mat kahui saun lialun ti kaha. 25 Haeu talo Jises Krai mat ukei kawatan ti lialui woukaha lehe ape i hatapo lengean. Kaha kum uke kawatan ti saun lialun na kaha soh hawane ka Jises mat ti ukei totonakaha. Haeu aile ukek ien lehe waxi i kola ka waliko ti i ailele se sawisawin. Imat ti tahiai Krai, i kum kahui aliake lialui woi teka seilon, i tani waxi kapitini laha. 26 Aoape ie saun

lialun ti kaha ape kahuian. I kola hawane ka waliko ti Haeu aile se pate sawisawin. I kola ka puki i se pate sawisawin ma i aile kaha teka hina namil xoxoan ti Jises Krai wasolakaha kapin i sawi.

<sup>27</sup> Nameniwa, kumahe ka ti usiai nauna ti Moses i hasawi wasolakaha hani kapi Haeu. Aile ape i kum pon wanen kaha sameni aliake kaha. Ti xoxoi namilokaha hani Jises Krai i aile wasolakaha kapi Haeu i soli. <sup>28</sup> Ape amuto papaxai? Mewenae ti xoxoi namilokaha hani Jises Krai wasolakaha hani kapi Haeu i sawi, kumahe ti ailei waliko ti nauna ti Moses hahanau nake seilon kum pon usi hawanean.

<sup>29</sup> Namilo i paxaiwa. Nakon Haeu se mewenae Masiwi ti teka Ju? Kumahe, tin hetekie teka kumahe Ju. <sup>30</sup> Pate amuto tioi ka Haeu se telawe ape tin aweisal tewawawe ti hasawiai wasolakaha hani kapin. Aile ape mewenae ti xoxoi namil ti Jises Krai wasolakaha hani kapi Haeu i sawi, kako teka hina kikilam ti kotiai uli walikoukako ma teka kumahe Ju laha tap kikilam tenen ien. <sup>31</sup> Uke amuto namilo i ukek ka ape tap pupuase nauna ti Moses nake kaha hina namil xoxoan ti Jises Krai. Kumahe wanen masin ien. Xoxoi namilokaha ti Jises Krai i kola ka nauna ti Moses hina tupunan.

## 4

### *Xoxoi namili Abraham ti Haeu*

<sup>1</sup> Namilo i paxaiwa Abraham tel tamakako teka Ju ti matahaun. Ti lahe aweisal wasolan hani kapi Haeu i sawi? <sup>2</sup> Na masin i sawi ti soliai pupuasan,

ala i pon sameni aliakean hani seilon. Tuahe tap salangawan na i sameni aliake i hani Haeu. <sup>3</sup> Ala amuto tioi waliko ti leili pepai Haeu i ukek, “Abraham soh hawane Haeu ape ti xoxoi namilon ien Haeu paxai ukek ka i tel seilon sawisawin.” *(Gen 15:6)*

<sup>4</sup> Nga kaxi haxewa aheke ukek. Tel na i puas hahitake seilon liai, i uke kahun ti tenen puasain i aile. I kum namiloi ukek tuahe ti soliai tel kahuian i tua axi i moni. Ien se liai kahi puasain. <sup>5</sup> Tuahe soliai wasolakaha hani kapi Haeu kumahe ka kahi pupuasakaha. Ien se ani xoxoi namilokaha ti Jises Krai. Kaha soh ka Haeu i pon aile teka seilon laha xauxaun tetan, wasolalaha hani kapin i sawi.

<sup>6</sup> Tel masiwi David kakawen tetenen ti i kakaxi lalape amuamui teteka seilon ti Haeu namiloi ukek wasolalaha hani kapin se sawisawin kumahe nake ti pupuasalaha. I ukek,

<sup>7</sup> “Amuamui teteka seilon ti Haeu oxoxi laha ti kawatan ti lialui woulaha. Lialui saun ti laha ape susunian.

<sup>8</sup> Amuamui teka seilon ien. Tap Haeu tel Masiwi po hapeti lialui woulaha he namilon.” *(Ps 32:1-2)*

<sup>9</sup> Nakon amuamu tetenen mewenae ti kako teteka Ju hina kikilam ti uli walikoukako ka hetekie teka tap kikilam tenen ien? Salan wanen ti kako kakaxi ka Haeu namiloi ukek wasole Abraham hani kapin se sawisawin nake ti xoxoi namili Abraham hani i. <sup>10</sup> Namiloi paxaiwa. Lokon wanen wasolalalu i soli? Nakon i sohot muhin ti Abraham uke kikilam tenen ien ka imat? Kumahe muhin, wasolalalu i soli imat ti ukei kikilam ien.

<sup>11</sup> Tenen kikilam ien ti Abraham uke se kolakol ka hoi liai namilon xoxoan ti Haeu ma tin i sawisawin ti puli Haeu imat ti i aile tenen saun ien. Aile ape Abraham i sohot tame hatesol seilon laha soh ti Haeu hanowi i, kalak laha tap kikilam tenen ien. Wasolalaha hani kapi Haeu i sawi nake ti xoxoi namilolaha tetan. <sup>12</sup> Tin masin Abraham se tamakako teka Ju, kumahe mewenae teteka kako hina kikilam ti uli walikoukako tuahe hetekie nanahiakako i ukene xoxoi namili Abraham ti Haeu, imat ti i uke tenen kikilam ien.

<sup>13</sup> Kumahe nake ti usiai nauna ti hahaniai Moses, Haeu kakane Abraham ka i ma teka nakuama tetan laha sohot tame lawe waliko ti tehu pon ie. Haeu aile nake i namiloi ukek Abraham se seilon sawisawin. I ahuma ti xoxoi namili Abraham hani i. <sup>14</sup> Na masin kako uke waliko ti Haeu kakawen i hani nake ti usiai nauna ti Moses, tap pupuase xoxoi namilokaha hani Haeu. Ape tin tap kaha po uke waliko ti Haeu kakawen i hani nake kaha kum pon usi hatapoi nauna ien. <sup>15</sup> Aile ape i halenge Haeu nake lawe kaha xaputi tunahi. Mewenae na liai Haeu tai hani kaha nauna ien, kaha kum xaputi.

<sup>16</sup> Aile ape waliko solian ti hahaniai Haeu, kaha uke ahuma ti xoxoi namilokaha tetan. Ti lalape soliaian i hani kaha, kumahe ti soliai pupuakaha. Hatesol teteka nakuama ti Abraham, hoi liai kaha uke na kaha hina namil xoxoan ti Haeu masin ti Abraham, kumahe mewenae na kaha teka kahikahi Jises Kraiss aile usi saun ti teka Ju. Abraham se tamakaha hatesol teteka kaha soh ti Jises Kraiss. <sup>17</sup> Masin ti leili pepaun Haeu kakane Abraham ukek, “Nga aile o sohot tame kilan seilon ti tesol tesol ti tehu pon itan.” (*Gen 17:5*) I sohot

ukek nake namili Abraham xoxoan ti Haeu, tetel i hamoiha aliake teka maten ma i tua kak hasohotu waliko ti liai tap.

<sup>18</sup> Kalak tap salangawe monomon tetan ka i sohot tame tel na akaik, ti xoxoi namilon ti Haeu, Abraham mon atengi tatale ape se i sohot tame kilan seilon ti tehu pon ie. Masin ti Haeu kakanewen i ukek, “Kilan wanen teteka laha nakuama tetam.” (*Gen 15:5*) <sup>19</sup> Xoxoi namilon ti Haeu tap wanen i tataelih kalak i tioi ka i salaimat kasiawen ti na i sohot tame tel na akaik ti ahangun ape sai 100 ma tel axoan Sara se tin lieheh.

<sup>20</sup> Abraham tap tahi kapaxei waliko ti Haeu kakawen i aile, xoxoi namilon ti Haeu i xox ahehele. Xoxoi tutuhan i haxawa hawane axe Haeu. <sup>21</sup> Abraham soh hawane ka Haeu pon ailei waliko ti i kakawen i aile. <sup>22</sup> Leili pepai Haeu i kaxiwen ka nake xoxoi namili Abraham ti Haeu, Haeu namilo i ukek i se seilon sawisawin.

<sup>23</sup> Tetenen ien kumahe mewenae hani Abraham. <sup>24</sup> Kaha tin Haeu namilo i ukek seilon sawisawin na namilokaha xoxoan tetan, tetel i hamoiha aliake Jises tel Masiwi ti kaha. <sup>25</sup> Haeu hani lioi Jises mat nake ti lialui woukaha ape i xahateni aliake Jises ti matean lehe wasolakaha hani kapi Haeu pon i sawi.

## 5

*Teteka wasolalaha hani kapi Haeu solian laha leili amuam*

<sup>1</sup> Haeu namilo i ukek kako ape sawisawin nake kako hina namil xoxoan ti Jises Krais. Aile ape wasolakako hani kapi Haeu solian, usiwa waliko ti Jises Krais tel Masiwi ti kako ailewen. <sup>2</sup> Nake

ti xoxoi namilokako ti Jises Krai i hei hani kako aweisal ti ukei lalape solian ti Haeu ape aoape kako to ilalamenti tutuen. Ape kako amuam hawane ti kako mon atetengi taen ti kako tuai Haeu ti hatesol waliko solian tetan.

<sup>3</sup> Kumahe mewenae ien, tin kako amuam taun ti kawatan nake kako tioi i hanau kako kau lungeiai waliko. <sup>4</sup> Ti na kako nohui kawatan, kako uke he kuin ape Haeu amuke kako. Ti i amuke kako, monomon ti kako xox hawane. <sup>5</sup> Ape tenen monomon ti kako ien i kum hatahunoso kako nake Haeu waheni hawane kako. Se Holi Spirit ti Haeu haniwen kako i aile kako paxai tioi lalape wawahen ti Haeu.

<sup>6</sup> Taun tetehu ti Haeu kilamiwen, ti kako tap wanen huhual, Jises mat hualiakaha teka seilon ailei saun lialun. <sup>7</sup> Hanima kaha, kalak tel seilon solian, kumahe malimun ti mat hualian, kalak teka uke laha kum nomuha. <sup>8</sup> Tuahe Haeu kola hawanewen lalape wawahen tetan hani kaha ti Krai mat ukei totonakaha lokon ti kaha seilon lialun tutuen.

<sup>9</sup> Nake ti matei Jises Krai, kako teka hina namil xoxoan hani i, wasolakako ma Haeu ape i soli. Aile ape kako soh hawane Jises Krai awai kako ti lengei Haeu taen ti i axi kawatan hani teka seilon ailei saun lialun. <sup>10</sup> Lokon ti kako papahoxai tutuen Haeu, i aile kako pakata hani kapin nake ti matei tel Natun. Aile ape i pon hawane kako soh ka Jises Krai awai kako ti kawatan tenen tap tahi tapoan nake i moihin ma i pupuas leilokako. <sup>11</sup> Kumahe mewenae tenen ien. Tin i pon kako amuke hawane Haeu usiwa waliko ti Jises Krai ailewen ti i pakatani kako hani kapi Haeu.

### *Sale pupuase Adam ma Krai*

<sup>12</sup> Adam, tetel kaha nakuama tetan, i hasohotu saun lialun hani tehu pon ie. Tetenen ien i hutui matemate. Ape i sohot hani lawe seilon nake kaha hatesol aile saun lialun. <sup>13</sup> Imat ti nauna ti Haeu hahaniai Moses, saun lialun hoi liai ien. Haeu kum tieni seilon ti xaputiai nauna ien nake lokon ien tap nauna. <sup>14</sup> Tuahe lokon ti Adam hanima taen ti Moses, matemate i kakalauhi hatesol seilon, tataen teka laha aile saun lialun tetenen kumahe ti xaputiai nauna hanowi ti Adam. Tahitah ti Adam, i aile halialu hatesol seilon a waliko ti Jises Krai aile i hasolia kaha hatesol.

<sup>15</sup> Soliai Haeu hani kaha, soliaian i xoini wanen lialuan ti tahitah ti Adam hasohotu. Matemate i tunahi kaha seilon nake ti lialui woi seilon tel. Tuahe xuhai solian kilan seilon uke nake ti lalape soliai seilon tel, Jises Krai. <sup>16</sup> Lalape soliai Haeu hani kaha, anan liai tenen wanen ti ani lialui woi seilon tel. Saun lialun ti Adam i hutui halenge Haeu ti tieniakaha ti lialui woukaha. Tuahe kalak pate kilan saun lialun ti kaha, wasolakaha hani kapi Haeu pon i sawi nake ti waliko ti Jises Krai ailewen ti awaiakaha. <sup>17</sup> Saun lialun ti seilon tel aile matemate tinoi kongini kaha. Tuahe kaha teteka kaha uke lalape soliai Haeu ma kaha ilameni tioi ka wasolakaha hani kapi Haeu sawiwen, kaha to wawaxaini lawe waliko lian tehue nake ti Jises Krai.

<sup>18</sup> Aile ape nake ti seilon tel tahi kakai Haeu, kaha hatesol tunahi lengelenge ti Haeu ti lialui woukaha. Tuahe tin seilon tel, Jises Krai, i aile waliko sawisawin ti i hong tamani Haeu. I hei aweisal hani kaha hatesol lehe wasolakaha hani

kapi Haeu i sawi ape kaha sohot seilon haun ti usian. <sup>19</sup> Nake ti tahitah ti seilon tel, Adam, saun lialun kalauhi kaha kilan. Tin masin nake ti hong tamaniai kakain ti seilon tel, Jises Kraiss, wasole kilan seilon i sawi kapi Haeu.

<sup>20</sup> Nauna ti Haeu hahaniai Moses i soholih lehe waxi seilon paxai tioi uke lialui woulaha. Tuae ti seilon to aile ahehekele saun lialun, lalape solian ti Haeu hani kaha i lap aheahele. <sup>21</sup> Masin ti saun lialun tinoi kokongini seilon hani aweisal ti matemate, lalape soliai Haeu hani kaha i oxoxi kaha hani aweisal ti hasawiai wasolakaha hani kapi Haeu lehe kaha uke tonain kapin ti tap tahi tapoan nake ti waliko ti Jises Kraiss tel Masiwi ti kaha ailewen.

## 6

### *Teka kahikahi Kraiss taha hawanewen ti saun lialun*

<sup>1</sup> Ape lehe kako kak ukek ia? Kaie kako to aile tatale saun lialun lehe lalape solian ti Haeu hani kako to lap ahe tatalele? <sup>2</sup> Tap wanen. Kako kongini uke isiai pahakako ti ailei saun lialun. Kako masin tel seilon maten, i kum pon hongeniai totohong. <sup>3</sup> Nakon amuto maluhewen ka hatesol teteka kako kewen baptais ti kolakol ka kako pakatawen kapi Jises Kraiss, ien masin ka kako mat ohoiwen i? <sup>4</sup> Aile ape ti kako kewen baptais, ien masin ka kako mat ape tihina usiwen i. Tuae Jises Kraiss i xahat alia ti matean ti kui pohe tel Taman. Ape kako tin masin ka kako xahat alia lehe kako ape seilon haun ti usiai Haeu.

<sup>5</sup> Kako pakata haniwen kapi Jises Krai ti kako selai kako ti aweisal lialun ti kako to usi. Ien masin ka kako mat ohoi i. Tin masin kako pakata hani kapin ti kako sohot seilon ti usiai aweisali Haeu. Ien masin ka kako moih alia usi Jises Krai. <sup>6</sup> Kako tioi ka ti laha tahi hakea Krai he kros masin ka laha tahi hakea hetekiewen lialui nanahiakako ti imat. Ien lehe kako pon tahiai isiakako ti ailei saun lialun ape kako kum hani lioi saun lialun kapiti kakapitini kako. <sup>7</sup> Kako ape kumahe hahitake saun lialun, masin seilon maten i taha hawanewen ti saun lialun. <sup>8</sup> Ien masin ka kako mat ohoi Jises Krai. Aile ape kako soh ka tin kako to kapin. <sup>9</sup> Kako tioi hawane ka salan nake Krai xahat alia ti matemate ape tap i po mat ulea. I kuoselewen ti pohe matemate. <sup>10</sup> Matean tehue wanen ti xoini tamusukei saun lialun ape aope ie i pakata hahawane kapi Haeu. <sup>11</sup> Aile ape amuto namiloi kewak, amuto masin seilon maten i kum pon hongeniai totohong ti ailei saun lialun. Pakataiamuto kapi Jises Krai, i kola hawanewa ka nanahiamuto i hahaxawa Haeu.

<sup>12</sup> Amuto kum hahani saun lialun kapiti amuto. Kum hohongeni lialui isiaiamuto. <sup>13</sup> Kum hani lilioi tuahe tesol ti tupuamuto i alali ailei saun lialun. Imat amuto xauxaun wanen ti Haeu. Tu-ahe aope ie amuto seilon haun. Aile ape hani hat-apoa Haeu tupuamuto. Tesol tesol ti tupuamuto hapuasa usiwa namili Haeu ti ailei saun solian. <sup>14</sup> Kum hani lilioi lialui isiaiamuto kapiti amuto. Amuto kumahe hahitake nauna ti Moses ti i kum kongini uke amuto ti ailei saun lialun. Amuto ape hahitake lalape soliai nenein ti Haeu.

*Teka kahikahi Krai seilon ti ailei waliko sawi-sawin*

<sup>15</sup> Kaie lahan? Ti kako ape hahitake lalape soliai nenein ti Haeu, kaie kako aile tatale saun lialun pake kako kumahe hahitake nauna ti Moses? Tap wanen. <sup>16</sup> Nakon amuto kum tioi ka amuto sohot unau tel ti na amuto hong usi? Na amuto usi lialui isiaiamuto, amuto se hahitake saun lialun ti i neini amuto hani aweisali matemate. Tuae na lawe amuto hong tamani Haeu, i amuke hawane nanahiamuto. <sup>17</sup> Kemuk saun lialun kakapiti amuto. Tuae kemulik wanen Haeu nake ti leili atemuto ape amuto hong usiwen kakaian ti amuto hongoen. <sup>18</sup> Amuto taha hawanewen ti saun lialun. Amuto ape unau Haeu ailei waliko sawisawin.

<sup>19</sup> Nga hapuasa kakain tetenen ti nexi hani amuto nake pamu malimun ti amuto xeu. Kemuk lawe amuto hapuasa tupuamuto ailei saun lialun ma ti xaputiai nauna ti Haeu. Tuae aope ie, hani hatapoa tupuamuto ailei saun solian lehe lawe amuto hani hatapo Haeu leilomuto ma lawe amuto aile usi namilon.

<sup>20</sup> Lokon ti amuto unau saun lialun, tap wanen amuto tani waxi ailei waliko sawisawin. <sup>21</sup> Waliko la solian amuto kewen ti lialui woumuto tenen ti aope ie amuto hihienake? Waliko ien i tua neini amuto hani aweisali matemate. <sup>22</sup> Tuae amuto taha hawanewen ti saun lialun ape amuto sohot unau Haeu. Ani tenen ien, Haeu huali amuto lehe amuto hani hatapo i tupuamuto ma amuto uke tonain kapin ti tap tahi tapoan. <sup>23</sup> Nameniwa ka kahi saun lialun se matemate. Tuae teteka kako pakata hahawane kapi Jises Krai tel Masiwi

ti kako, ti lalape soliai Haeu i hani kako tonain kapin ti tap tahi tapoan.

## 7

### *Kahikahi Krai tahain ti hahitake nauna ti Moses*

<sup>1</sup> Tesol akikik ti Krai, amuto tioi hawanewen nauna ti Moses. Amuto tioi ka nauna ien kakalauhi seilon mewenae ti i moihin tutuen.

<sup>2</sup> Nga kak kola ukek. Na tel hehin hina axoan, nauna ti Moses kongini hahamalumini i kapi tel axoan ti i moihin tutuen. Tuahe na tel axoan mat, i koukewen ti tehu salaian ien. <sup>3</sup> Aile ape na i uke tel wawan liai ti tel axoan moihin tutuen, seilon axai i hehin ti tua hani lalolal tupuan. Tuahe na tel axoan matewen, nauna ti Moses kum kongini i, ape na i sal ulea, laha kum axai i ukek ien.

<sup>4</sup> Tesol akikik ti Krai, tutuhi kakaiak masin. Nauna ti Moses kum xinoti kongini amuto. Amuto ape seilon haun nake amuto pakata hahawane kapi Krai, tetel ti Haeu hamoiha aliakewen. Masin ti tel hehin, i ape hahitake ngangahat ti tel axoan haun, amuto ape hahitake ngangahat ti Krai lehe ani puasamoto se solian hani Haeu. <sup>5</sup> Kemuk, lokon ti kako tua aile usiasi tupuakako, kako is eliel ahe ailei waliko ti Haeu hahalini. Lialui isiaiakako i pupuas leilokako ape lialui pupuasakako neini kako hani aweisali matemate. <sup>6</sup> Tuahe aope ie kako selaiawen ti lialui nanahiakako ti imat hani hahitake Jises Krai. Aile ape kako tahawen ti hahitake nauna ti Moses lehe Holi Spirit tetel ape kapitiakako ti ailei puase Haeu, kumahe tuahe usiai teik teik ti nauna masin ti imat.

*Nauna ti Moses i kola hatakei saun lialun ti kaha*

<sup>7</sup> Kaie kako ukek nauna ti Moses hina lialun tetan? Tap wanen. Nake ti nauna ien kako tioi waliko tenen lialun. Teik ti tesol nauna i ukek, “Kum hohongeni lialui isiaiam.” (*Exod 20:17*)

Na masin tap teik nauna ien, nga kum tioi ka saun tenen ien kumahe sawisawin. <sup>8</sup>Tuahe na kaha tua usiusi isiai tupuakaha, titioakaha ti teik nauna ien i tua hahika kaha ti xaputian. Lialui isiai seilon ti ailei saun lialun kumahe pate xoxoan na masin tap nauna.

<sup>9</sup> Lokon ti kako kumahe xewan ti nauna, tap kako to nanamilo i waliko ti kako ailele. Tuahe ti kako xewawa waliko ti nauna hahanau, kako paxai tioi ka kako seilon ti ailei saun lialun ma kako se he aweisal ti matemate. <sup>10</sup> Nga sokok tesol nauna ien ala ti kola haniakako tonain kapi Haeu tuahe i kola towiahu ka kako se xauxaun wanen tetan. <sup>11</sup> Lialui isiaiakako i puluti aliake kako ka leilon ti kako ailele saun lialun i pon kako usi nauna ti Haeu. Tuahe salan tetan, kako xau ahe ti Haeu. <sup>12</sup> Ti tesol waliko ien nga kak ukek, nauna ti Haeu hahaniai Moses se tuah wanen nake i ahuma ti Haeu. I hahanau waliko ti pahan ma i huhuali kaha.

<sup>13</sup> Kaie kako ukek nauna solian ien haxau kako ti Haeu? Tap wanen. Tuahe i kola hawane hani kako lialui woukako ape kako tioi kako se xauxaun ti Haeu ti kako xaputi nauna solian ien. Aile ape kako paxai tioi hawane lialui saun lialun.

*Hilehile ti leilokaha*

<sup>14</sup> Tap lialun ti nauna ti Moses. Kako tioi ka i ahuma ti Haeu. Lialun non kaha seilon nake kaha hongeni lialui isiaiakaha kapiti kaha. <sup>15</sup> Kewi

kaha nam tataxini aliake kaha. Pahakaha ailei waliko solian tuahe kaha kum aile. Hina kaha aile non waliko lialun ti kaha watakai. <sup>16</sup> Na kaha aile waliko lialun ti kumahe pahakaha ailean, namilokaha i kola hani kaha ka salan nauna ti Haeu se solian. <sup>17</sup> Tuahe kaha kum kongini uke ailean. Isian ti leilokaha ititini kaha ti ailei waliko lialun.

<sup>18</sup> Tap waliko solian leilokaha usiwa isiai tupuakaha. Kaha namilo i eliel ailei waliko solian tuahe kaha kum aile usi. <sup>19</sup> Ape kaha kum aile waliko solian ti pahakaha ailean. Kaha aile tatale waliko lialun ti kumahe pahakaha. <sup>20</sup> Na kaha aile waliko tenen kumahe pahakaha ailean, ien i kola ka kumahe kaha tua aile. Isiai tupuakaha lulungei kaha ailean.

<sup>21</sup> Tunahan tetak masin. Kewi lawe i sohot ukek. Na pahakaha aile waliko solian, waliko lialun leilokaha i neini hakalala kaha. <sup>22</sup> Ti leili atekaha, kaha waheni hawane nauna ti Haeu. <sup>23</sup> Tuahe lialun ti leilokaha i hilei namil solian ti kaha ape i tipahi kongini kaha hahitake nenein ti lialui isiaiakaha ti i pupuas leilokaha. <sup>24</sup> Hatahan wanen kaha! Kaie aita pon oxoxi hatahakaha ti lialun ti leilokaha ti i itini hahaniwa kaha aweisali matemate? <sup>25</sup> Nga tunahi ka salan wanen tenen ie. Ti aweisal tepaun, leili namilokaha kaha paxai tioi soliai nauna ti Haeu ape pahakaha wanen usian. Tuahe ti liai tepaun, lialui isiaiakaha i neini hakalala kaha hani ailei saun lialun. Aile ape kemulik haniwa Haeu ti Jises Krais tel Masiwi ti kaha, tetel i huali kaha ti xoiniai lialun ti leilokaha.

## 8

### *Aweisal huonen neiniakaha*

<sup>1</sup> Ala ape amuto tioi. Teteka kaha pakata xox hahawane kapi Jises Krai, tap Haeu po tieni hialalu kaha. <sup>2</sup> I sohot ukek ien nake kako teka kahikahi Krai, Holi Spirit tel i neneini kako ma i hahasawi nanahiakako, i oxoxi kako ti hahitake nenein ti isiaiakako ailei saun lialun ti lawe i kapiti kako hani aweisali matemate. <sup>3</sup> Usiai nauna ti Haeu haniai Moses, i kum aile kaha lioi saun lialun nake lialui isiaiakaha pamu xoxoai. Aile ape Haeu namilo i aweisal liai tenen. I taloma tel Natun Jises Krai i sohot hanowi kaha seilon. Haeu hani i, tetel tap nami na teik saun lialun, kaui kawatan ti lialui woukaha lehe kaha taha uke hahitake nenein ti lialui isiaiakaha. <sup>4</sup> Haeu aile ukek ien lehe waxi kako teka kahikahi Krai kako pon ailei waliko ti nauna tetan hahanau. I puas na kako kum usi lialui isiai tupuakako tuahe kako usi nenein ti Holi Spirit.

<sup>5</sup> Teko laha tua puas usi lialui isiaialaha, namilolaha mewenae toi waliko ti hamuamui tupualaha. A teteka laha puas usi nenein ti Holi Spirit, namilolaha toi waliko ti Holi Spirit amuke. <sup>6</sup> Na seilon hani lioi lialui isiaialaha neini namilolaha, laha tunahi aweisali matemate ti i haxau laha kapi Haeu. A teka laha hani Holi Spirit kapiti namilolaha, Haeu hatona hasolia tialaha ma laha tunahi tonain tuah kapin. <sup>7</sup> Teteka seilon lialui namilolaha kakapiti laha, lawe laha pahoxai Haeu. Laha kum hong tamani nauna tetan. Salan wanen hoi liai laha kum pon usian. <sup>8</sup> Ape ti usiai isiai tupualaha laha aile waliko tenen i kum pon wanen hamuamui Haeu.

<sup>9</sup> Tuahe amuto teka kahikahi Kraiss, kumahe amuto usiisi isiai tupuamuto. Se Holi Spirit tetel i neneini amuto na salan amuto hahani i puas leilomuto. Nameniwa ka seilon teka Holi Spirit kumahe i pupuas leilolaha, laha kum pakata wanen kapi Kraiss. <sup>10</sup> Na amuto pakata kakapita kapi Kraiss, kalak na imuh amuto mat nake ti lialui woukaha seilon, Haeu hani amuto hanawain ti i moih kapita nake wasolamuto hani kapin ape sawisawin. <sup>11</sup> Haeu xahateni aliake Jises Kraiss ti matean. Aile ape na Holi Spirit tetan pupuas leilomuto, kalak na tupuamuto mat, Haeu hamoiha aliake amuto ti pohe tel Spirit ien.

<sup>12</sup> Tesol akikik ti Kraiss, ala Holi Spirit tetel neiniakako. Aile ape kako kum hohongeni wanen isiai tupuakako. Kako kum ailele waliko ti isiai tupuakako ititini kako ailean. <sup>13</sup> Na amuto tua to hohongeni lialui isiaiamuto, i selai haxau tamusuke amuto ti Haeu. Tuahe na ti kui pohe Holi Spirit amuto tahi waxaini lialui isiaiamuto ti ailei saun lialun, amuto tunahi tonain tuah kapi Haeu. <sup>14</sup> I sohot ukek ien nake teteka laha hani Holi Spirit kapiti laha, laha se nati Haeu.

<sup>15</sup> Aile ape amuto kum sosohot seilon tenen weli maamata hanowi ti lokon amuto tutuen hahitake nenein ti lialui isiaiamuto. Ao pe ie amuto se nati Haeu nake amuto hahitake nenein ti Holi Spirit. Ti tenen ien, i pon hawane kako kakane Haeu ukek, "O se Tamamite." <sup>16</sup> Ape puki Holi Spirit haxoxo namilokako ka salan kako nati Haeu. <sup>17</sup> Na masin ien, kako uke waliko solian ti Haeu hahani tel Natun Jises Kraiss. Tuahe na pahakako tuai Haeu ti hatesol waliko solian tetan, tin kako kau lungeiwa

kawatan hanowi ti Jises Krai kauen.

*Waliko solian tapein ti imuh teka kahikahi Krai uke*

<sup>18</sup> Nga soh hawane ka kawatan ti i tutunahi kako aope ie, i kum xohima wanen kapi kilai waliko solian ti kako uke ti Haeu imuh. <sup>19</sup> Lawe waliko ti Haeu tanomi, laha mon atetengi ngain tapeinan ti Haeu hamoiha aliake teka natun. <sup>20</sup> Haeu namiloiwen ka lawe waliko ti i tanomi, i lialu ma tapo ahuahulih kalak na kumahe pahalaha i sohot ukek ien. <sup>21</sup> Tuahe lawe waliko mon atetengi tutuen ngain tapeinan ti Haeu kola lalape soliaian ti i aile lehe waxi tap laha po lialu tamus masin ti i aile hani teka natun.

<sup>22</sup> Kako tioi ka waliko tenen tenen ti Haeu tanomi laha ahahatake kaui kawatan lilian ti imat hanima aope. Molo i kawatan ien masin ti hehin na i hatakaha akaik. <sup>23</sup> Tin hetekie taen kako, kalak Holi Spirit tel i pupuas leilokako i aile kako ilameni tioi ka kilan waliko solian ti na i luluain-ima imuh, tin kako ahatake moloan ma kawatan ti i tutunahi kako. Tuahe kako mon atetengi taen kako uke hatapo lawe waliko solian ti Haeu nake kako natun. Taun tehu ien i hani kako tupuakako haun masin ti i kakawen. <sup>24</sup> Lilian ti Haeu awaiwa kako ti kaui kawatan ti lialui woukako, kako mon atetengi ukei tesol waliko ien. Tap tel i mon atengi waliko tenen hoi liai i kewen. <sup>25</sup> Tuahe na kako mon atetengi waliko tenen ti kako tai waxi, kako soh hawanewa ka kako uke ma kako kum mon lilioa.

<sup>26</sup> Ape na kuikako uke he tap, Holi Spirit tetel hualiakako. Kalak tataen ti kako kum lotu uke,

puki Holi Spirit lotu huhuali kako. I lotu aha-hatake hawane ti i kum pon kaha kaxi kolongeni. <sup>27</sup> Haeu, tetel i paxai kalisi leili lawe seilon, i tioi waliko ti Holi Spirit kakak ti i tutuke awakako nake lotu tetan onoteni namili Haeu. <sup>28</sup> Ape kako tioi ka lawe waliko ti i sosohot, Haeu hatano solian ti teka laha waheni i. Teteka ien Haeu kilamiwen puas usiai namilon. <sup>29</sup> Seilon teka ien Haeu hoi liai i tioiwen ka laha seilon tetan ape i kilamiwen laha sohot hanowi tel Natun. Ti tenen ien kako ape masin talin ape tel Nati Haeu i tetel pamu ti kako. <sup>30</sup> Ti Haeu kilamiwa kako, i ilowi kako ti usian ma i aile wasolakako kapin i sawi. Ape kako uke tuai i waliko solian tetan ti i kakawen.

*Tap tenen waliko kongini uke wawahen ti Haeu*

<sup>31</sup> Lehe ape kako kak ukek ia ti lalape soliai Haeu ien? Na Haeu tepaun ti kako, aita pon xoiniakako?

<sup>32</sup> Haeu tai hasalia tel puki Natun ti kaui kawatan tuahe i hani lioi i mat ti hualiakako. Na masin ien, i pon hawane kako soh ka ti lalape soliaian tin i hani kako lawe waliko ti hualiai nanahiakako.

<sup>33</sup> Na tel i sului kako teka Haeu kilamiwen tetan, nakon Haeu hong waxi i? Tap. Puki ailelei Haeu wasolakako kapin i sawi. <sup>34</sup> Aita tel pon xoiniakako na laha sului kako? Tap. Jises Krai tel Masiwi tapein, i toto mini Haeu sai manau, i tukei awakako hani Haeu. I tel i mat ma i xahat aliawen ape i huhuali kako.

<sup>35</sup> Waliko la pon konginiai wawahen ti Krai hani kako? Na kako tunahi kawatan tenen tenen, kumahe ka ape tap wawahen ti Krai hani kako. Kalak na taun ti kako kum tioi tenen waliko na kako aile, na seilon axi kako kawatan nake ti

usia i Krai, na kako lamani moloan, na kako tae hawane soxi, leili taun ti hitolo, leili taun ti moxe matein masin ti na lehe laha telei kako, tap tenen na waliko kongini uke wawahen ti Krai hani kako. <sup>36</sup> Waliko ien masin ti leili pepai Haeu tel masiwi David kaakane i ukek, “Nake amite seilon tetam, lawe ngain amite moxemoxe matein.

Tap seilon aile nanamiloi amite, hanowi sipsip ti na laha telei.” (Ps 44:22)

<sup>37</sup> Tuae kalak kako to ilalamenti kawatan tenen tenen, kako waxaini hahamahuli nake Krai tel i waheni kako, i hahakui kako.

<sup>38</sup> Nga soh hawane ka tap tenen na waliko kongini uke wawahen ti Haeu hani kako. Na kako moihin ma na kako maten tin i hahamalum. Teka engel, teka spirit lialun ma na poh tenen tenen, laha kum tiehi uke wawahen ti Haeu. Tin masin lawe waliko ti i sosohot aope ie ma na imuh.

<sup>39</sup> Waliko ti pate patul wanen ma itan wanen hetekie lawe waliko ti Haeu tanomiwen, tap tenen ti lato i pon konginiai wawahen ti Haeu hani kako. A se Jises Krai tel Masiwi ti kako i kokola lalape wawahen ti Haeu ien.

## 9

### *Pol nanamiloi teka Ju*

<sup>1</sup> Nga kaxi hahawane kakain salan. Nga se kahikahi Krai, nga kum puluti wanen amuto. Namilok xoxoan wanen ka waliko ti nga kakak salan nake Holi Spirit pupuas leilok. <sup>2</sup> Tiak kawatan wanen. Nga toto leili tatahan. <sup>3</sup> Nga tahane hawane teka Israel. Laha se teka akikik Ju. Na ala i tapai laha soh ti Jises Krai, nga kum

nomuha na Haeu kak sai nga ape nga selaia ti Kraiss. <sup>4</sup> Se teteka Israel, Haeu kilami seilon tetan ma i paxai ukek laha se natun. I lawe kapi laha lokon ti teik xewai maun neneini laha he lohong. I xinoti kakain kapi laha ma hani laha nauna ti usian. I kola hani laha sale usiai saun ti lotuian ma laha se tin teteka Haeu kakawen i hani laha kilan waliko solian. <sup>5</sup> Abraham, Aisak ma Jakob lato se teka matahaun ti laha a Kraiss i tin tel Ju ti i sohot seilon hanowi kaha. I se Haeu, Masiwi ti lawe waliko. Hoi liai kaha haxawa hawanewa axan lian tehue. Salan wanen.

*Haeu pon aile usiai tenen ti pahan*

<sup>6</sup> Tuae kilan teka Ju laha kum soh ti Jises Kraiss. Kalak masin ien, kumahe ka waliko solian ti Haeu kakawen i aile hani Abraham ma teka nakuama tetan i kum sohot poponowi. Salangawan masin. Kumahe hatesol teka laha nakuama ti Abraham laha nati Haeu wanen. <sup>7</sup> Tin masin kumahe hatesol teka kahi nati Abraham Haeu namiloi ukek laha se nati Abraham. Ien se salan nake Haeu kakanewen Abraham ka mewenae teka laha nakuama ti tel natun Aisak se nati Abraham wanen. <sup>8</sup> Haxewa ahekean masin. Kumahe ka seilon se nati Haeu nake i kahi nati Abraham. Mewenae teteka kahi natun ti Haeu kakawen ka liai laha takah, i namiloi ukek laha nati Abraham wanen. <sup>9</sup> Kako tioi ka Haeu kakane Abraham ukek, “Ahang tehu toma, taun tin tetehu, Sara hatakaha tel akaik wawan usiwa namilok.” (*Gen 18:10*)

<sup>10</sup> Tel akaik ien i se Aisak tel matahaun ti kako. I axoan Rebeka tetel i hanatuale huhua akaik wawan sangasang, Jekop ma Iso. <sup>11-12</sup> Imat ti lalu takah, hoi liai Haeu kakanewen Rebeka ukek, “Tel pamu i hahitake tel komuh.” (*Gen 25:23*)

I aile ukek ien ti puki namilon kumahe ti paxai kolongeniai woulalu. Namilon ti i aile kumahe i ahuma ti soliai puasalalu. I kola ka Haeu kilami seilon ti na pahan i kilami. <sup>13</sup> Masin ti leili pepai Haeu i ukek, “Nga kilami Jekop. Teka seilon tetak nakua ahuma tetan. Kumahe pahak Iso.” (*Mal 1:2-3*)

<sup>14</sup> Kaie kako kak ukek ia? Nakon kolongenian ti Haeu kumahe sawisawin ti kilamiai seilon? Tap wanen. <sup>15</sup> Masin ti Haeu kakanewen Moses i ukek, “Nga aile kola lalape soliaiak hani tuahe tel ti na pahak nga kola.

Nga kola tatahan tetak hani teka seilon ti na pahak nga kola.” (*Exod 33:19*)

<sup>16</sup> Aile ape Haeu kilami seilon kumahe nake ti isiai pahalaha ma na haelielialaha ailei puasain. I aile ti lalape soliaian hani teka ti na pahan i aile.

<sup>17</sup> Namiloowa waliko ti Haeu kakak leili pepaun. I kakane Fero, tel masiwi ti Igip ukek, “Nga aile o sohot tel masiwi lehe waxi nga kola kui pohek ti na nga puas ahuxai pupuasam ma tin seilon ti pon hatehu ie laha paxai tioi lalape axak.” (*Exod 9:16*)

<sup>18</sup> Ape kako paxaiwen ka Haeu aile kola soliaian hani teka ti na pahan i kola ma i aile hailaia pati teka ti na pahan i hailaia, seilon tetenen masin Fero.

<sup>19</sup> Tuahe teka ti amuto uke laha ukek, “Na masin ien, alahan ka Haeu tieni kaha? Na Haeu pahan ailei tenen na waliko, aita tel pon konginian?”

<sup>20</sup> Kum kak ukekek ien. Amuto aita lehe amuto kak papahoi Haeu? Kaie waliko ti i tanomawen kamei tel tanomian ukek, “Alahan o tanomi nga

ukek ie?” *(Isa 29:16, 45:9)* <sup>21</sup> Na tel hehin hapuasa kaini ailei po, i tetel i namiloi na i aile po wanen ma na poxawaha.

<sup>22</sup> Tin masin Haeu, pon hawane i kola lengean ma pohen hani teka laha pahoxai i, ma tin pon hawane i kola tatahan ti i paxai lilioi lialui woi seilon teteka ala i tapai hawane Haeu tua halialu tamusuke laha. <sup>23</sup> Tin pon hawane Haeu aile hasolia hani teka seilon ti pahan i kola lalape soliaian hani laha, teteka hoi i kilami peleiwen ka laha to kapin lian tehue. <sup>24</sup> Teka ien se tin kako, teka ti Haeu kilamiwen usiai aweisalun, kumahe mewenae teka Ju, tin hetekie teka kumahe Ju.

<sup>25</sup> Masin ti Hosea tai kaxiwen ka Haeu ukek,  
“Tek a seilon kumahe tetak,  
nga paxai ukek laha ape tetak.

Nga waheni teteka  
ti imat nga kum amuke.” *(Hos 2:23)*

<sup>26</sup> Tin i tai kakaxi,  
“Ti imat Haeu kakawen ka laha kumahe seilon tetan.

Tuahe aope ie Haeu ukek,  
‘Nga tel pate pohen nga paxai tioi  
ka laha se natuk.’” *(Hos 1:10)*

<sup>27</sup> Aisaia, tel kuluiaia kakai Haeu kak eliel sale teka Israel ukek,

“Kalak teka seilon ti Israel kilai alaha  
mongohuan puli hepekeun ti peixux,  
pate palai teteka Haeu awai.

<sup>28</sup> I sohote ukek ien nake Haeu tel Masiwi  
liai i kahui koseni seilon ti tehu pon ie ti lialui  
woulaha  
masin ti i kakawen ka i aile.” *(Isa 10:22-23)*

<sup>29</sup> Tin masin ti Aisaia kakawen imat i ukek,

“Na Haeu tel Masiwi pate pohen  
 tai hasalia palaiakaha teka ti kaui kawatan,  
 ala kaha lialu tamus hanowi ti  
 Haeu aile hani seilon ti Sodom ma Gomora.”  
*(Isa 1:9)*

*Teka Ju kum soh ka Jises se Krai*

<sup>30</sup> Kaie ape kako namiloi ukek ia? Teka kumahe Ju, wasolalaha hani kapi Haeu i sawi nake ti xoxoi namilolaha ti Jises Krai, kalak laha tai puas eliel ti hasawian. <sup>31</sup> Tuahe teka Ju, kalak laha haeliel hawane ti usiai lawe saun ti laha, wasolalaha hani kapi Haeu i tai sawi. <sup>32</sup> Kaie lahan tenen ien? I tai sawi nake namilolaha xoxoan ti soliai pupuasalaha kumahe ti tenen aweisal Haeu haniwen laha. Laha ukek pate hienain na Krai mat he kros, aile ape laha kum soh ti Jises. Masin ka laha tanga he tehu kuku. <sup>33</sup> Masin ti pepai Haeu kakawen sale Jises Krai i ukek,  
 “Nga hatuhi tehu kuku pate tuah leili Jerusalem.  
 Tehu kuku ien laha tanga put.  
 Tuahe teka seilon laha soh tetan  
 tap wanen laha po namiloi tahane aliake.”  
*(Isa 8:14, 28:16)*

## 10

<sup>1</sup> Tesol akikik ti Jises Krai, leili tiak i tangitang hawane. Ti xoxoi isiai pahak nga kamei Haeu lehe waxi i awai teka Ju ti kawatan ti lialui woulaha. <sup>2</sup> Pon nga kaxi hani amuto nake nga tioi ka laha haeliel hawane hani hatapoi Haeu tupualaha tu-ahe titioalaha ti sale pupuase Haeu i tae. <sup>3</sup> Nga kak ukek nake laha kum paxai waxi aweisal ti Haeu aile haniwen hasawiai wasole seilon hani kapin

ape laha akeni haxo puki aweisalulaha ti hasawialaha. Laha kum hongeni usiai aweisali Haeu. <sup>4</sup> Teka Ju eliliel tutuen usiai nauna ti Moses lehe waxi Haeu paxai ukek laha sawisawin. Tuahe Jises Kraiss hatapo tamusukewen tenen aweisal ien. Ape hatesol teka namilolaha xoxoan tetan, wasolalaha hani kapi Haeu i sawi.

*Xoxoi namili seilon ti Jises Kraiss wasolalaha kapi Haeu i sawi*

<sup>5</sup> Sale hasawiai wasole seilon hani kapi Haeu ti usiai nauna ti Haeu hahaniai Moses, Moses tai kaxiwen ukek, “Tel na i usi hatapo lawe waliko ti nauna ien hahanau, i to kapi Haeu lian tehue.” (*Lev 18:5*) <sup>6</sup> Tuahe teka wasolalaha hani kapi Haeu sawiwen nake ti xoxoi namilolaha ti Jises Kraiss, pon laha kak hanowi ti leili pepai Haeu i ukek, “Kalahai lehe kaha ku hani tone Haeu?” (*Deut 30:13*) Teik kakain ien kaxi ka tap pupuase namil ti waxi hamosui Kraiss lehe i huali tuhi kaha. <sup>7</sup> Tin masin kaha kum namilo i ukek, “Hoi tel mos haniwa tone teka maten.” (*Deut 30:13*) Ien ti xahateniai Kraiss lehe i huali kaha. <sup>8</sup> Tenen ien salan wanen nake teteka namilokaha xoxoan ti Jises Kraiss, pon kaha kak hanowi ti leili pepai Haeu i ukek, “Malimun wanen ti tioiai kakai Haeu sale hasawiai wasole seilon hani kapi. I pon kaha hana hani leili atekaha wanen ma tau kakaxi.” (*Deut 30:14*) Ien se meng ti amite teka aposel kaxi sasawatani lehe waxi teka seilon soh ti Jises Kraiss.

<sup>9</sup> Aile ape tel na i kak matuha ka Jises se tel Masiwi tapein ma i soh hawane ka Haeu xahateniwen i ti matean, Haeu awai i ti kawatan ti lialui

woun. <sup>10</sup> Se salan wanen nake wasolakaha hani kapi Haeu i sawi na kaha soh hawane ti Jises Kraiss. Ape ti xoxoi namil ien, na kaha kak matuha ka i se tel Masiwi tapein, Haeu awai kaha ti kawatan ti lialui woukaha. <sup>11</sup> Masin ti leili pepai Haeu i ukek, “Tel na i soh tetan tap wanen i po hienake.” (*Isa 28:16*) <sup>12</sup> Tenen ien i puas leili teka Ju ma teka kumahe Ju. Laha hatesol, Masiwi ti laha telawe Jises Kraiss, tetel i aile hasolia hawane hani hatesol teka na laha kamei i huhual. <sup>13</sup> Masin ti leili pepai Haeu, Joel tel kuluiai kakaian tai kaxiwen ukek, “Hatesol teka laha paxai tioi Haeu tel Masiwi ma laha kamei i huhual leili taun ti kawatan, i tel awaialaha.” (*Joel 2:32*)

<sup>14</sup> Tuahe laha kum kamea huhual ti tel na masin laha kum soh tetan. Ape laha kum soh ti tel na masin laha tai hongohong sale tel seilon ien. Ape tin laha kum hong uke na masin tap tel kaxi hanialaha. <sup>15</sup> Ape tap tel kaxi hani laha na masin tap tel taloi tel seilon ti kaxian. Ti leili pepai Haeu, Aisaia tai kaxiwen ukek, “Tekah laha kakaxi meng solian ti Haeu, tahiaialaha se pate solian.” (*Isa 52:7*)

<sup>16</sup> Tuahe kumahe hatesol teka Ju laha hong waxi meng solian ti Jises Kraiss. Laha masin teteka ti Aisaia tai kaxiwen ukek, “Haeu tel Masiwi, palai ai teteka laha hong soh mengom ti amite kakaxi.” (*Isa 53:1*) <sup>17</sup> Aile ape xoxoi namilokaha ti Jises Kraiss i nonoma ti hongoi meng solian tetan. Ape meng solian ti Jises Kraiss, kaha hong ahuma ti tel kaxian.

<sup>18</sup> A teka Ju? Nakon laha tai hong menge Haeu? Hoi liai laha hongoen. Ti kuwen wanen David tel

masiwi kaxi ukek,

“Waliko ti i kola sale Haeu i mei haniwen seilon  
ti tesol tesol he tehu pon ie.” *(Ps 19:4)*

<sup>19</sup> Nga kameamu, nakon teka Ju tai xewaxeu meng solian ti Jises Krai? Laha xewan tuahe laha kum nam waxi. Masin ti Haeu kakawen lokon ti Moses. I ukek,

“Nga aile hasolia hani teka seilon liai  
ape amuto namiloi watakai nake amuto paxai  
ukek

laha kumahe seilon tetak hanowi amuto.  
Amuto lengeke nake nga aile hahani teteka  
amuto ukek tap titioalaha tetak.” *(Deut 32:21)*

<sup>20</sup> Nameni aliakewa kakai Haeu ti Aisaia kak matuke. I ukek,

“Teteka tap namilolaha ti tioiak  
laha paxai tioi nga.

Nga kola haxewa nga hani teteka  
tap laha kamekam sale tioiak.” *(Isa 65:1)*

<sup>21</sup> Tuahe ti sale teka Ju i kak ukek,

“Ngain tehu ma tehu nga to mon atengi hahawane  
na teka seilon tetak towiahu alia hani kapik  
tuahe laha pate seilon ti pahopah ma tahitah.”  
*(Isa 65:2)*

## 11

### *Lalape namili Haeu ti teka seilon tetan Ju*

<sup>1</sup> Teka ti amuto uke ape laha namiloi ka Haeu tale tehiton hani teka seilon tetan. Tap wanen. Paxaiwa, puki nga se tel Ju, kahi nati Abraham. Nga nakua ahuma ti Benjamin.

<sup>2</sup> Haeu kum tale tehiton hani teteka uli i kil-amiwa seilon tetan. Tap wanen. Ala amuto tioi teik kakain leili pepai Haeu ti i kakak lokon ti

Elaija kaxi ahuti lialui lon ti teka Ju hani Haeu. I ukek, <sup>3</sup>“Haeu tel Masiwi, laha telei hatapoen teka kuluiyai kakaiam ma laha hamananawen tesol tone waliko ti seilon kauma haniam. Mewenae nga moxen ape tin laha tohongi lalali teleiak.” (1 Kgs 19:10, 14)

<sup>4</sup>Amuto nameni waliko ti Haeu kakane i. Haeu kak pahoi ukek, “Kumahe mewenae o tutuham xoxoan tutuen tetak. 7,000 seilon tutuen laha tai lolotui Baal tetel kumahe Haeu wanen.” (1 Kgs 19:18)

<sup>5</sup>Tin masin ti aoape, kumahe hatesol teka Ju laha talewen tehitolaha hani Haeu. Saka palaiyai teka tutuen, teteka namilokako xoxoan ti Jises Krais. Teka ien hoi liai Haeu kilamiwen tetan ti lalape soliaian. <sup>6</sup>Na masin ien, kumahe Haeu kilami kaha nake ti soliai pupuasakaha. Na i ailela ukek ien, kumahe ape i kola hahawane lalape soliaian.

<sup>7</sup>Ape kako kak ukek ia? Kalak kewi ti teka Ju laha haელიel hawane ti hasawiai wasolalaha hani kapi Haeu, laha tai wawaxaini. Mewenae teka ti Haeu kilamiwen tetan, teteka namilolaha xoxoan ti Jises Krais, wasolalaha hani kapi Haeu i sawi. Tuahe teka liai, ailai patulaha ti tioiai aweisal tenen sawisawin, Haeu tua halali lioi. <sup>8</sup>Masin ti leili pepai Haeu i ukek,

“Haeu aile hakaluta namilolaha.  
Hanima taen aoape laha masin ka pulaxa,  
taxingalaha tin masin ka sutu.” (Deut 29:4;  
Isa 29:10)

<sup>9</sup>Tin i hanamena nga kakai David tel masiwi, lokon ti i kamei Haeu axiai kawatan hani teka laha pahoxai i. I kak ukek,

“Tiliwen laha sokok tap waliko lialun po tunahi  
laha

hanowi teka laha ang amuam luhuluh.

Laha kum amemene ka waliko tenen lialun  
sohot hani laha.

Masin manihuh ti na i sahea he nokonok.

Tiliwen laha nahih naketa

ape laha uke kawatan ti lialui woulaha.

<sup>10</sup> Aile kolongeniwa pulalaha uke he titiloko,

kolongeniwa ka laha to kau haweluwelu  
kawatan

masin teka laha kakau waliko tenen pate  
kawatan

he wahelaha, tap tahi kau lioian.” *(Ps  
69:22-23)*

<sup>11</sup> Teteka Ju laha kum soh ti Jises Krais, ien se  
saun lialun. Kaie laha selaia tamus hawane ti  
Haeu ape i kum pon laha aliama? Tap wanen. Ti  
namili Haeu i pahan teka kumahe Ju laha sohoa ti  
Jises Krais lehe waxi i awai laha ti kawatan ti lialui  
woulaha. Ti aweisal tenen ien teka Ju paxai tioi  
solian tetan ape tin pahalaha ukean. <sup>12</sup> Ti teka Ju  
tale tehitolaha hani Jises Krais, Haeu aile hasolia  
hani teka kumahe Ju, ti i hei hani laha aweisal ti  
awai laha ti kawatan ti saun lialun. Na masin ien,  
i lap ahewa solian ti i aile hani seilon ti tehu pon  
ie, na teka Ju hana hatapo namil xoxoan hani Jises  
Krais.

<sup>13</sup> Kakaiak ie lalap hani amuto teka kumahe  
Ju. Haeu kilamiwen nga aposel ti puas leilomuto.  
<sup>14</sup> Tenen puasak ie nga paxai ukek i pate  
tuah wanen nake pahak wanen upiai aweisal lehe  
teka akikik Ju paxai tioi waliko ti amuto kewen  
ape i haisi laha ukean. Nga puas tanomi ukek

lehe Haeu awai hina ti laha ti kawatan ti lialui woulaha. <sup>15</sup> Solian tapein wanen ti na laha sohot kahikahi Krai. Ti Haeu tale tehiton hani laha, i hei aweisal hani seilon ti tehu pon ie ti hasawiai wasolalaha hani kapin. Tuahe ti Haeu waxi aliakewa laha nake ti xoxoi namilolaha ti Jises Krai, se pate solian wanen, masin ka tel seilon maten i moih alia. <sup>16</sup> Na Abraham ma teka matahaun ti kako teka Ju, lato se seilon ti Haeu, kako teka nakuama ti lato se tin seilon ti Haeu. Masin ti na tel seilon i talini palawa ti ailei bret ape i hani Haeu teik ti uli i hamaloha, palawa hatehu ti i apeseniwen se ti Haeu. Tin masin na wahe tea pata i ti Haeu, hatesol ngaxon ma huan se ti Haeu.

<sup>17</sup> Teteka Ju Haeu tale tehiton hani laha, laha masin ngaxe tea pata ani sein ti i taxax tosa he tea patan. A amuto teka kumahe Ju, teteka amuto soh ti Jises Krai, amuto masin ngaxe pata tenen puki xexean laha pakateni hani tea pata ngaxon taxaxawen. I tin i momoih ti tea pata ien. Tin masin amuto ukeke solian ti Haeu kakawen i hani Abraham ma teka nakuale tetan. <sup>18</sup> Tuahe kum teteheni teka Ju ti Haeu tale tehiton hani laha. Kum hanasanas ka amuto ukeke waliko solian ti Haeu. Amuto tuahe masin ngaxe pata, kumahe wahan moih nonoma tetan, i moih nonoma ti wahan.

<sup>19</sup> Teki ti amuto uke laha namilo i ka Haeu tale tehiton hani teka Ju lehe i hataha amuto ti pakatai kapin. Masin ngaxe pata ti laha hataxaxa xaxaweni lehe laha hana pakateni ngaxe pata liai. <sup>20</sup> Salan, tuahe nameniwa ka Haeu tale tehiton hani laha nake laha kum soh ti Jises Krai ape pakataiamuto hani kapi Haeu nake ti amuto soh.

Kum hahaxawa amuto. Kanipetiwa uke tin i sohot hani amuto. <sup>21</sup> Haeu tai kola tatahan hani teka Ju ien, teteka laha masin ngaxe pata ti hoi liai i ngaxoima he tea pata ani sein. Ape nakon lehe i kola hani amuto na amuto tap xoxoi namilomuto ti Jises Krais?

<sup>22</sup> Ape kako paxai tioiwen ka Haeu aile hasolia hani seilon a tin pate i hahia hani seilon. I pate ahian kane teka Ju laha talewen tehitolaha hani i tuahe i kola soliaian hani amuto na amuto tu xox hamalum tetan. Na tap, i tale tehiton hani amuto. <sup>23</sup> A teka Ju, na laha towiahu ape laha soh ti Jises Krais, Haeu waxi amuke laha. I pon pakatani aliake laha hani kapin. Laha masin ngaxe tea pata ani sein ti i taxax, Haeu pakatani aliake.

<sup>24</sup> Amuto teka kumahe Ju, kemuk amuto sese-laia ti Haeu tuahe aope Haeu waxi amuke amuto masin ngaxe tea pata ti puki xexean laha koti waxi ape pakatani hani tea pata ani sein. Waliko tenen ien seilon koi ailele. Na masin ien, kaie amuto kum ukek ka pamu Haeu waxi amuke teka Ju laha towiahu alia hani kapin? Ien masin ka Haeu pakatani aliake ngaxe pata ti hoi liai i ngaxoima he tea pata ani sein.

*Haeu kola tatahan tetan hani hatesol seilon*

<sup>25</sup> Teka akikik ti Krais, pahak amuto xeu alu-awa waliko ti Haeu kola hatakeiwen sale teka Ju lehe tap amuto namiloi ka amuto pamu tuah ti laha. Ti ailai patulaha laha kum soh ti Jises Krais tuahe i kum hamalum ukek ien. Laha kum soh atengi tataen hatesol teteka kumahe Ju Haeu kilamiwen tetan laha sohoa ti Jises Krais. <sup>26</sup> Aile ape hatesol teka Ju laha soh ti Jises Krais, Haeu

awai ti kawatan ti lialui woulaha. Masin ti Aisaia tai kaxiwen leili pepai Haeu ukek,

“Tel awaiakaha i ahuma ti Jerusalem

ape i neini tahaini teka Ju ti saun lialun.

<sup>27</sup> Haeu ukek, ‘Nga usi kakapitini tenen namil

ti nga xinoti kapi teka seilon tetak

ape nga oxoxi laha ti lialui woulaha.’ ” (Isa 59:20-21, 27:9)

<sup>28</sup> Kilan teka Ju laha hil pahoi meng solian ti Jises Krai ape ti tenen saun ien amuto teka kumahe Ju, Haeu aile hasolia hani amuto. Tuaehe teka Ju se kikilamiai Haeu, laha seilon tetan tutuen ti pate i waheni nake laha nakuama ti Abraham, Aisak ma Jekop, tetesol seilon Haeu xinotimu kakain kapi lato. <sup>29</sup> Nga kak ukek nake Haeu kum namiloitahane aliake ti i kilami ma hapohea seilon ailei puasan. <sup>30</sup> Amuto teka kumahe Ju, imat amuto pahoxai Haeu, tuahe ti teka Ju tahi Haeu, i kola non tatahan tetan hani amuto. <sup>31</sup> Tin masin ao pe ie teka Ju papahoxai Haeu tuahe tin i kola tatahan hani laha na laha towiahu, masin ti i aile haniwen amuto. <sup>32</sup> Nake ti tahitah ti kaha hatesol, masin ka Haeu hahamalumini kaha hahitake saun ti tahitah lehe i kola hawane tatahan hani kaha hatesol, teka Ju ma teka kumahe Ju.

### *Sameniai Haeu*

<sup>33</sup> Malehe lalape soliai Haeu ma anesoan.

Ti lalape titioan, waliko ti i aile mewenae sawisawin.

Tap tel pon nexi haxewai namilon.

Kaha kum xeu wanen sale pupuasan.

<sup>34</sup> “Kaie aita po ttoi namili Haeu?

Aita tel na i pon nauan?”

(Isa 40:13)

- 35 Tap tel i hani halapa kasiniwen Haeu  
lehe ala Haeu kahui aliake. (*Job 41:11*)
- 36 Ien se pate salan nake i tetel tanomiaia lawe  
waliko  
ape i hamalumini kapitini laha  
lehe lawe waliko ien i kola lalape axan.  
Kaha haxawawa Haeu lian tehue. Salan wa-  
nen.

## 12

### *Hani hatapoa Haeu tupuamuto*

<sup>1</sup> Tesol akikik ti Krais, namiloia paxaiwa lalape soliaia Haeu ti i haniwen amuto. Aile ape nga kamei hawane amuto ti hani hatapoi Haeu tupuamuto. Ti leili atemuto wanen hani hatapoa amuto ailei puase Haeu. Amuto se moihin, kumahe masin manihuh tenen maten laha telei ti haniaia Haeu. Na masin ien, nanahiamuto kola hawanewa ka amuto se unauia Haeu wanen. Saun tenen ien Haeu amuke hawane. <sup>2</sup> Kum aile usi saun ti teka seilon laha kum tioia Haeu. Hani li-oia Holi Spirit kapiti namilomuto lehe i towiahu amuto hani seilon haun usiaia Haeu. Aweisal tenen ien amuto tioia aluini waliko ti Haeu pahan amuto ailewa. Amuto paxai tioia waliko tenen ewi, waliko tenen Haeu amuke ma amuto pon usi hapoponowiaia namilon.

<sup>3</sup> Ti lalape soliaia Haeu i aile nga tel aposel ape nga kaakane amuto hatesol ukek. Kum haneke kakasini amuto, hapuasawa patumuto namiloia aliakeamuto. Paxai kolongeni aliakewa amuto haniwa kuimuto ti Haeu haniwen amuto. I hani amuto nake namilomuto xoxoan tetan. <sup>4</sup> Pate amuto tioia, tupui seilon tehue tuahe kilan soxi

tinun. Hatesol hina puasan tuahe puasalato tenen tenen. <sup>5</sup> Tin masin kako teka kahikahi Krai, kalak kako kilan, kako pakata hetekiewen nake ti pakataiakako hani kapi Krai. Tel tel ti kako se huhual ti hani tel liai, aile ape kako puas hukumawa.

<sup>6</sup> Ti soliai Haeu i hapohea kako tel tel ti ailei waliko tenen tenen. Na tel ti kako Haeu hapohea i ti kaxi kuluiai kakaian, i kaxi hawanewa kakain ti i soh ka Haeu hatakei hani i. <sup>7</sup> Na tel tetan ti hualiai seilon, i huali aluiniwa. Na tel tetan ti hanau seilon, i hanau aka matainiwa. <sup>8</sup> Na tel tetan ti hakuiai seilon liai, i haku aluiniwa. Na tel tetan ti waxeniai teteka seilon laha tae soxi, i axi hawanewa ti wiai ongan. Na tel tetan ti neiniai seilon, i hani hatapoa tupuan ti neini aluinialaha. Ape na tel tetan ti kolai tatahan hani seilon, i aile kola hetekiewa amuam.

### *Kola kapitawa wawahen*

<sup>9</sup> Wawahen hawanewa ti leili atemuto. Watakaiwa hatesol waliko lialun. Haelieliwa ti waliko tenen solian. <sup>10</sup> Amuto pakata hetekiewen hahitake Krai. Amuto he wawahen hawanewa ma lawe kolawa lomuto haniwa tel tel. <sup>11</sup> Amuto kum ukeke he nunuxa. Is eliel hawanewa ti ailei puase Haeu tel Masiwi.

<sup>12</sup> Amuamua ti amuto mon atetengi waliko solian ti Haeu kakawen i aile hani amuto. Leili taun ti kawatan, tu xox kapitawa ma tin kum lotu lilioa. <sup>13</sup> Na tel ti teka kahikahi Krai tae ti tenen na waliko, amuto kewa hean ti hualian ma lawe waxi auniwa teka soliuwa.

<sup>14</sup> Na teka seilon aile halialu amuto nake amuto kahikahi Krai, kum sai hahalialu laha. Kolawa wawahen ma tin kameiwa Haeu ti aile hasolia

haniwa laha. <sup>15</sup> Amuto amuam tuaiwa teka na laha amuam ma tin amuto tuaiwa teka laha toto ti leili tatahan lalap. <sup>16</sup> Namilomuto elieliwa ka seilon liai uke waliko solian masin ti na pahamuto ukean. Kum halepelep ukei totoan tenen tuah lehe seilon haxawa axamuto. Amuto kewa hean ti hukuma hani teteka ti seilon liai paxai teheni ma ti ailei puasain tenen seilon paxai wasi. Kum hahanasake ka anesoamuto pate lalap.

<sup>17</sup> Na tel i aile waliko lialun hani amuto, kum aile kahui aliliake. Kolongeni kewak ka waliko ti amuto aile mewenae sawisawin ti puli lawe seilon. <sup>18</sup> Ti hatesol kuimuto ma anesoamuto, haელიel hawanewa lehe waxi wasolamuto hani kapi seilon mewenae solian.

<sup>19</sup> Tesol soliai akikik ti Krais, amuto kum he kahukah saun lialun. Hani lioiwa he mini Haeu. Masin ti leili pepaun i ukek,

“Nga tel Masiwi nga kak ukek,  
nga kahui aliakei saun lialun.

Nga tetel axiai kawatan

hani teka laha aile halialu amuto.” *(Deut 32:35)*

<sup>20</sup> Amuto aile nonoa waliko ti pepai Haeu kakak ie,

“Na teka laha papahoxai amuto laha hitol,  
amuto axiwa analaha.

Na kinawelaha paxepaxen, axiwa unumalaha.

Na amuto aile ukek ien,

laha hienake saun ti laha aile haniwen amuto  
ape uke laha towiahu.” *(Prov 25:21-22)*

<sup>21</sup> Kum tua hahani lialun xoini amuto, aile nonoa waliko solian hani seilon lehe amuto xoini lawe waliko lialun.

# 13

## *Tanoa lokaha hani teka masiwi*

<sup>1</sup> Amuto teka kahikahi Kraiss, tanoa lomuto hani teka masiwi ti nahikei xux nake na Haeu tai sowini, ala laha tai uke tesol tonain ien. Lawe masiwi laha uke tonain ien usiwa namili Haeu.

<sup>2</sup> Aile ape na seilon pahoxai teka masiwi, se tin laha papahoxai namili Haeu ape laha kum salia ti kaui kawatan. <sup>3</sup> Seilon teka laha aile waliko tenen sawisawin, laha kum mamata teka masiwi, mewenae teka laha ailele saun tenen lialun. Na pahamuto lehe amuto kum mamata, lawe ailewa waliko tenen sawisawin ape teka masiwi sameni amuto. <sup>4</sup> Ti namili Haeu hatesol masiwi se unauan lehe ti pupuasalaha amuto uke solian tetan. Tu-ahe na amuto tahi laha, pon amuto mamata nake ti masiwialaha i tapai laha axi kawatan ti lialui woi seilon. Pon laha aile ukek ien nake laha puas kikilami waliko ti ala Haeu aile ti lengean hani teteka laha aile waliko tenen lialun. <sup>5</sup> Aile ape amuto hong tamaniwa teka masiwi, kumahe mewenae ti matauamuto ti ukei kawatan tuahe amuto paxai tioiwa waliko tenen ewi ma na lialun ti puki leili namilomuto.

<sup>6</sup> Nake se tin ti tenen ie, amuto hani moni ti laha kilamiwen haniai teka masiwi ti nahikei xux. Teka masiwi ien laha pupuas ti Haeu na laha aile aluini puasalaha. <sup>7</sup> Haniwa seilon waliko ti hoi liai ala amuto hani laha. Moni ti teka masiwi kilamiwen ka amuto haniwa laha ti waliko tenen tenen, liai amuto haniwa. Kolawa lalape lomuto haniwa teka masiwi ti amuto.

*Saun ti wawahen ma sale nanahiai teka kahikahi Kraiss*

<sup>8</sup> Lawe hamate aliakewa waliko ti amuto ukewen. Tuae saun ti wawahen tap tiliai hamatean, aile ape kako he wawahen kapitawa. Tel na i waheni seilon liai i usi hahawane waliko ti nauna ti Haeu hahanau. <sup>9</sup> Nauna ti Haeu ukek, “Kum tetelei seilon, kum ailele saun lialun ti wawan hehin, kum xuuxuina, kum tua isiis waliko ti seilon liai.” (*Exod 20:13-15, 17*) Tesol nauna ien ma hina nauna liai, hatesol lohiamama leili teik nauna ti Haeu ie, “Waheniwa seilon liai hanowi ti amuto waheni aliake amuto.” (*Lev 19:18*) <sup>10</sup> Tel na hina saun ti wawahen i kum aile halialu seilon liai. Kolai wawahen se usi hawanei waliko ti nauna ti Haeu kakak.

<sup>11</sup> Aile usiwa waliko ti nga kaakane amuto. Nameniwa ka aliai Jises Krai pate ape i xohiwen. Kum luhuluh. Taun ti aliai Jises Krai tel awaiakako ti lawe waliko lialun ti tehu pon ie, i ape pamu xohian, kumahe masin ti uli kako sohotua kahikahin. <sup>12</sup> Taun ti kako he tehu pon ie sikole i tapo ape taun ti awaiakako i xohiwen. Aile ape kako lioi xaxaweniwa saun lialun. Lialui nanahiakako masin ka kako toto tutuen leili tilokoan. Masin seilon ti i nanahih he xewan, kako elieliwa ailei saun tenen solian. Ien se paukako ti hil pahoxaiwai waliko lialun.

<sup>13</sup> Lawe kako ailewa waliko tenen i alune ti kako aile hanowi ka kako leili xewan. Kako kum hukuma he akakat ti apuhain tenen lialun ma un taxitaxia. Kako kum ailele sikisiki tenen tenen ti lialun. Kako kum aile hahatano wasol ma kum namiloi hahialu seilon liai na laha xoini kako. <sup>14</sup> Kako namiloi non kewak. Nanahiakako i kola hawanewa woi Jises Krai ma kako tahi xaxaweniwa namilokako ti hongeniai lialui isiaiakako.

# 14

## *Kum howini hahialalu teka kahikahi Kraisi liai*

<sup>1</sup> Teteka namilolaha hani Jises Kraisi kumahe pate xoxoan, waxi amukewa laha hani leilomuto ma kum kak wawatakai namilolaha ti sale waliko. <sup>2</sup> Seilon teka laha soh ka ewi na laha ani an tenen tenen tuahe teka liai namilolaha ukek ka hahalin ti aniai xixioi lawe manihuh. <sup>3</sup> Tekala hani aniani an tenen tenen laha kum paxai teteheni teka laha kum aniani lawe an. Tin masin teka laha kum aniani lawe an, laha kum howini hahialalu teka laha aniani an tenen tenen nake puki Haeu paxai ukek laha se kahikahi Kraisi. <sup>4</sup> Amuto aita lehe amuto howini hahialalu seilon ti unai Haeu? Hani lioiwa Haeu tel Masiwi ti kaha paxai kolongenai waliko ti laha ailele, na masin sawisawin ma na kumahe. I pon hualialaha ti ailei waliko tenen sawisawin lehe laha tu xox hawane tetan.

<sup>5</sup> Tin masin, seilon teka laha namilo ukek ka ngain hina pamu tuah ti ngain liai tuahe teka laha ukek ka tenenawe. Kaha tel tel soh hawanewa ti puki namilon wanen waliko tenen ewi ma na lialun ti na i aile. <sup>6</sup> Teteka laha namilo ukek ka ngain tehu i pamu tuah ti lotuiai Haeu, laha lolotu tehu ngain ien ti haxawai axan. Tin masin teteka laha aniani an tenen tenen, laha haxawa axe Haeu nake laha kak kemulik hani i ti an ien. Ape teka laha hahalini an hina, laha aile ti kolai lolaha hani Haeu ma tin laha kak kemulik hani Haeu ti an tenen laha aniani. <sup>7</sup> Kako kumahe puki masiwi ti kako, kumahe kako he tehu pon ie tuahe ti hamuamuaikako. Tin kumahe kako mat usi namilokako. <sup>8</sup> Ti kako moihin tutuen, nanahiakako kewa i kola ka kako haxawa axe Haeu. Ape mateakako, kako mat usi namili Haeu.

Aile ape, kako moihin ma na maten, kako hahitake tel Masiwi Haeu. <sup>9</sup> Nga kak ukek nake Krai mat ape i moih alia lehe i to tel Masiwi ti kaha hatesol, teka moihin tutuen ma teka laha matewen.

<sup>10</sup> Kalahai lehe ape amuto howini halialu ma na paxai teheni teka kahikahi Krai liai? Nameniwa ka ngain tehu kaha hatesol tu mate Haeu tetel i paxai kolongeni woukaha. <sup>11</sup> Masin ti Aisaia tai kaxiwen ti Haeu kak ukek,

“Nga tel Masiwi nga kak kuinake ti puki axak ka lawe seilon laha lokuha lotui nga.

Ape lawe seilon paxai tiori ka  
nga salan Haeu tel Masiwi.” *(Isa 45:23)*

<sup>12</sup> Pate ape xewan ka kaha tel tel tuke hatesol woukaha hani mate Haeu tetel i paxai kolongeni nanahiai lawe seilon. <sup>13</sup> Aile ape kako kum he hohowin halialu aliake kako. Kako kolongeni non kewak, nanahiakako i kum neini hakalala teka kahikahi Krai liai ma tin i kum haputa laha ti ailei waliko lialun.

<sup>14</sup> Ti hahitake axe Jises Krai nga tiori ma soh hawane ka tap tenen an i haloloa leilokaha ti puli Haeu. Tuahe na tel i namilo i ukek ka hina an i haloloa kaha, halik puki i, kumahe sawisawin na i ani. <sup>15</sup> Na amuto talesi namili tel akikimuto ti Krai nake ti waliko ti amuto ani, ien kumahe amuto kokola saun ti wawahen. Na amuto aile ukek ien, amuto aile hahialu wasolan hani kapi Haeu. Nameniwa ka tel seilon ien tin Krai mat ukei totonan. <sup>16</sup> Na amuto aile waliko tenen amuto ukek ka ewi, a teka liai ukek lialun, ien amuto aile tunahi ka laha kak halialu axamuto.

<sup>17</sup> Hongoa, Haeu ti i neini seilon, kumahe tuah tetan waliko ti kaha ani ma unumi. Pahan masin,

hetekie huhual ti Holi Spirit kaha ailewa waliko tenen ti i paxai ukek sawisawin, kaha hasolia kapitiniwa wasolakaha kapi teka liai ma tin hina amuam leili tiakaha. <sup>18</sup> Na kako aile pupuase Krai usi tesol waliko ien, Haeu paxai amuke kako ape seilon tin laha paxai waheni kako.

<sup>19</sup> Aile ape hani hatapoa namilokako ailei waliko tenen i hasolia wasolakako ma i hakui kako tel tel ti usiai aweisali Haeu. <sup>20</sup> Kum aile hahalia puase Haeu leili teka kahikahi Krai liai nake ti sale aniai an. Salan ka lawe an Haeu ukek ewi ti ani, tuahe kumahe lawe taun ewi aniai an tetenen ti seilon liai ukek hahalin nake i haputa laha ailei waliko tenen laha ukek kumahe sawisawin. <sup>21</sup> Aile ape kum aniani xixioi manihuh, kum ununumi unum ailan ma kum ailele tuahe na tenen waliko ti uke i haputa tel akikimuto ti Krai ailei waliko ti i ukek lialun.

<sup>22</sup> Salan Haeu sowini hani amuto ailei waliko hina. Tuahe kum sasameni xoxoi namilomuto ti sale ngain, an ma unum ma kum lulungei teka liai ti usiamuto. Haeu amuke teka laha aile waliko ti xoxoi namilolaha halik na sale ailei tenen waliko ien i tieni aliake laha. <sup>23</sup> Tuahe na tel kahikahi Krai namilon i uke he huaik ti aniai tenen na an, i kum aniani nake na i ani, kumahe i aile ti xoxoi namilon ape i ilameni tioi ka i ailewen waliko lialun. Nameniwa, na kaha aile waliko kumahe ti xoxoi namilokaha, ien se kaha ailele waliko lialun.

## 15

*Ti hahitake axe Jises Krai kako pakata hehetekie*

<sup>1</sup> Kako teteka kako aile waliko ti xoxoi namilokako, kako tani waxiwa hualiai teka namilolaha kumahe xoxoan ma i uke he huaik ti na laha aile waliko. Kako kum ailele waliko tuahe ti hamuamuaiakako. <sup>2</sup> Kako tel tel ailewa waliko tenen i hewi tel liai lehe i uke solian tetan ma hakui xoxoi namilon ti Jises Krai. <sup>3</sup> Tataen puki Jises Krai i tai aile waliko ti tuahe hamuamuaian. Masin ti leili pepai Haeu, Jises kakane tel Taman ukek, “Tekā laha kak hialalu o, laha kak hialalu hehetekie nga.” *(Ps 69:9)* <sup>4</sup> Nameniwa ka lawe kakain laha taiwen leili pepai Haeu laha tai ti hanauakaha. I huali kaha ti tu xox leili taun ti kawatan ma hakui pakataiakaha kapi Krai lehe waxi kaha pon atengiai waliko solian ti Haeu kakawen i aile hani kaha.

<sup>5</sup> Nga kamei Haeu tel lawe i haxoxo kakapitini kako ti hualiamuto lehe waxi amuto pakata soli hani kapi tel tel hetekie namil teikawe, ti amuto usi saun ti Jises Krai hahanau kaha. <sup>6</sup> Ape ti pakataiamuto ien amuto sameni puxawei Haeu tel Tame Jises Krai Masiwi ti kako.

<sup>7</sup> Aile ape waxi amukewa tel tel ti amuto masin ti Krai waxi amuke amuto hani kahikahin. Saun tenen ien i kola ka amuto haxawa axe Haeu. <sup>8</sup> Pahak amuto nameniwa ka ti pupuase Krai i huali kako teka Ju lehe waxi seilon paxai tioi ka waliko ti Haeu kakanewen teka matahaun ti kako se salan ma i sohot poponowi. <sup>9</sup> Ape tin lehe teka kumahe Ju sameni Haeu ti lalape tatahan tetan nake i huali hetekie laha. Tenen ien i hapoponowi waliko ti leili pepai Haeu kakawen. David kakane Haeu ukek,

“Nga haxawa o kapi teka kumahe Ju.

Nga pak sameni axam.” (2 Sam 22:50; Ps 18:49)

<sup>10</sup> Ti leili pepai Haeu tin i ukek,  
 “Tekā kumahe Ju,  
 amuam tuaiwa teka Ju seilon ti Haeu.” (Deut 32:43)

<sup>11</sup> Tin i kak ulea ukek,  
 “Hatesol teka kumahe Ju,  
 haxawawa axe Haeu tel Masiwi.  
 Lawe seilon pak sameniwa axan.” (Ps 117:1)

<sup>12</sup> Ape Aisaia tin i kak ukek,  
 “Tel seilon i nakuama ti tehu kahi nati Jesi  
 tel tame David,  
 i sohot tel masiwi ti nahikei teka kumahe Ju  
 ape laha hana hatapo namilolaha hani i.” (Isa 11:10)

<sup>13</sup> Haeu tetel salangawe monomon ti kako. Nga kamei i ti axiamuto amuam ma hatona hasoliai tiamuto usiwa xoxoi namilomuto tetan lehe ti pohe Holi Spirit amuto mon eliel hawane atengiai waliko solian ti Haeu kakawen i aile hani amuto.

*Pol nenexi sale pupuasan ti i ailele leili teka kumahe Ju*

<sup>14</sup> Tesol akikik ti Krai, nga soh hawane ka amuto xuhai saun solian tenen tenen. Amuto tioi aluini aweisali Krai ma amuto pon hanau seilon liai. <sup>15</sup> Kalak masin ien, leili teik pas ie kakaiak pala ahian sale waliko hina ti hanamenaiamuto.

<sup>16</sup> Nga hanau amuto ukek ien nake ti lalape soliai Haeu nga se unau Jises Krai ti ailei puasain leili teka kumahe Ju. Haeu kilami nga kaxiai meng solian ti Jises Krai. Puasak masin puase teka masiwi ti hukuminiai Haeu ma seilon. Masin ti laha lelei manihuh hani Haeu lehe Haeu waxi

amuke, nga neini teka kumahe Ju hani Haeu lehe waxi laha xox ahe tatale seilon ti Haeu ti kui pohe Holi Spirit ti i pupuas leilolaha ape Haeu waxi amuke laha.

<sup>17</sup> Aile ape ti xoxoi pakataiak hani Jises Kraiss, nga amasake hawane ailei puase Haeu. <sup>18</sup> Tap tenen waliko liai nga po sameni, mewenae waliko ti Kraiss ailele ti leili pupuwasak. Kakaiak ma nanahiak i neini teka kumahe Ju ti hong tamaniai Haeu. <sup>19</sup> Nga itini waxaini laha ti kilan kolakol lalap nga aile ti pohe Holi Spirit. Ti nga aile pupuwasak ien, nga lua hani kilan taon hutui Jerusalem hani tataen texux xux Ilirikum. Ti ien, nga kaxi hatapoen meng solian ti Jises Kraiss.

<sup>20</sup> Lawe nga eliel kaxiai meng solian ti Jises Kraiss hani teteka seilon laha tai hongohong. Kumahe pahak nga tua puas kului puasain ti teka liai hutuiwen masin tel seilon i tua atai hahuna tehu ing ti huhutuiai tel liai. <sup>21</sup> Nga aile usiwaliko ti Aisaia tai kaxiwen leili pepai Haeu ti i ukek,

“Teka pate tap hohongoalaha tetan,  
laha po tioi i.

Teka laha tai hongohong mengon,

laha po xeu kakaian.”

*(Isa 52:15)*

<sup>22</sup> Se puasain ien hahatalia nga ti sohot paxaiamuto.

*Pol nanamilo i paxai teka kahikahi Kraiss ti Rom*

<sup>23</sup> Pate kilan ahang pahak wanen nga lua paxai amuto. Tuahe nga po kokoukewa aoape, nga tinami hatapoen puasak leili xux ti ie. <sup>24</sup> Nga nanamilo i kane texux xux Spein. Ti aweisaluk

hani ien, nga sotamu Rom ti paxaiamuto. Pahak nga to amuamumu teik kapimuto ape muhin amuto hualima nga ti tehu luaiak ien.

<sup>25</sup> Tuae aope ie nga lua hanimu Jerusalem otoheniai moni ti hualiai teka kahikahi Krai ien. <sup>26</sup> Teka kahikahi Krai ti xux Masedonia ma Akaia, lato apuhini moni ti hualiai teteka kahikahi Krai ti Jerusalem totonalaha lialun. Lato aile ukek ien ti leili atelato wanen. <sup>27</sup> Lato amuam hawane ailean. Salan tetan, lato ilameni ukek ka i pon hawane lato kahui aliake solian ti lato kewen, ti teka Ju kahikahi Krai kaxi meng solian hani lato teka kumahe Ju. Lato namiloi ukek ka waliko ti lato hani, i kum ponoa na lato kolongeni hani waliko ti teka Ju aile haniwen lato. <sup>28</sup> Nga kolongeni ka teka Jerusalem uke hahamahuli teik moni ien. Muhin ti nga aile kewa teik puasak ie, nga sota paxai amuto imat ti nga tapau hani Spein. <sup>29</sup> Pate nga soh ka ti lalape soliai Krai, i hapuasa nga lehe waxi amuto uke kilan solian tetan ti nga kapimuto.

<sup>30</sup> Ati kako pakata hehetekie hani kapi Jises Krai tel Masiwi ti kako ma kako hina wawahen ti hahaniai Holi Spirit. Aile ape nga kamei hawane amuto lehe amuto eliel lotu sekuiak ti ailei pupuase Haeu. <sup>31</sup> Lotu kameiwa Haeu lehe i awai nga ti teka Ju ti Judia laha kum soh ti Jises Krai ma tin lehe teka kahikahi Krai ti Jerusalem amuke pupuasak wasolalato. <sup>32</sup> Lotu elieliwa lehe waxi na Haeu pahan nga tahia kapimuto. Ape na nga luawa, nga tahia hetekiewa amuam he tiak ape kako he sekusek alia kako.

<sup>33</sup> Nga kamei Haeu, tetel hatona hasoliai tia

seilon, akatiamuto hatesol. Salan wanen.

## 16

*Pol hakau amuam tetan hani teka kahikahi Krai*

<sup>1</sup> Fibi tel akikikako ti Krai, tai kue i sohot paxai amuto. I tel hehin masiwi leili teka kahikahi Krai ti tehu taon Kenkeria. Nga sameni hawane i. <sup>2</sup> I unaui Jises tel Masiwi masin kako. Amuto waxi auniwa i usiwa saun ti kako teka seilon ti Haeu. I huali hakilawen seilon hetekie puki nga ape tin amuto hualiwa i ti tenen na i tae.

<sup>3</sup> Amuam tetak haniwa Prisila ma tel axoan wawan Akila. Lalu puas tutuai nga ti ailei puase Jises Krai. <sup>4</sup> Lalu kum nomuhini kalak pate sikole lalu mat nake ti awaiak ti matemate. Nga ma teka kahikahi Krai laha kumahe Ju ti tesol tesol kak kemulik lalap wanen hani lalu.

<sup>5</sup> Amuam haniwa teka kahikahi Krai lawe lato apuha leili ingalalu.

Amuam haniwa Epenetus tel pate nga waheni. Leili texux xux Asia, i tetel i sohot kahikahi Jises Krai imat ti teka liai.

<sup>6</sup> Amuam haniwa Mary tetel i puas eliel hahawane ti hualiamuto.

<sup>7</sup> Amuam haniwa Andronikus ma tel hehin Junias huhua akikik Ju lalu kalabus tuaiwen nga. Lalu sohot kahikahi Krai imat tetak ape teka seilon sameni hawane huhua aposel ien.

<sup>8</sup> Amuam haniwa Ampiliatus tel akikikako ti Krai pate tuah tetak.

- 9 Amuam haniwa Urbanus tel tuaukako ti ailei puase Jises Kraiss, ma Stakis tel pate nga wahreni.
- 10 Amuam haniwa Apeles tetel nanahian kola i unauai Kraiss wanen, ma Aristobulus hetekiewa teka akikin lohe ingan.
- 11 Amuam haniwa Herodion tel akikik Ju, ma Nasisus hetekie teteka akikin lohe ingan lato kahikahi Kraiss.
- 12 Amuam haniwa Trifena ma Trifosa huhua hehin lalu eliel hahawane ailei puase Jises tel Masiwi, ma tel hehin Persis pate nga amuke. Tin i eliel hahawane ailei puasain ien.
- 13 Amuam haniwa Rupus tel unauai Kraiss pate solian, ma tel tinan tetel lawe i aile hani nga hanowi natun wanen.
- 14 Amuam haniwa Asinkiritus, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas ma teka kahikahi Kraiss kapi lato.
- 15 Amuam tetak tin haniwa Filologus, Julia, Olimpas, Nereus, tel tuan ma hatesol kahikahi Kraiss kapi lato. <sup>16</sup> Ti amuto apuha hetekie, pahi amukewa tel tel ti kolai wawahen. Hatesol teka kahikahi Kraiss ti tesol tesol laha hakaua amuam ti laha hani amuto.

### *Tiliai nauna ti Pol*

- 17 Teka akikik ti Kraiss, nga kamei eliel amuto, kanipetiwa teteka laha neini hasele amuto ti aweisali Kraiss ma laha aile axi amuto wasol nake waliko ti laha hahanau i pahoxai waliko salan ti amuto hongoen. Amuto kum papakata kapi laha.
- 18 Seilon tenen ien, laha kumahe unauai Kraiss tel Masiwi ti kako, laha tua usiisi isiai tupualaha. Malimun ti laha pulutiai teka seilon soholakawi

nake laha anesoke hawane towi hapau kakain ti itiniai namili seilon. <sup>19</sup> Teka kahikahi Krai tesol tesol, laha hongoen xoxoi tutuhamuto ti Krai ape nga amuke hawane. Tin pahak amuto paxai tioi hawanewa waliko tenen sawisawin ma kum nanakaxua ti waliko lialun.

<sup>20</sup> Soh hawanewa ka Haeu, tetel i hatona hasolia tiakako ma wasolakako tel tel, i halialu tamusuke koseni pohe Satan tetel lawe i pupuas ti halialui wasolamuto. Nga kamei Haeu lehe Jises tel Masiwi ti kako aile kola lalape soliaian hani amuto.

<sup>21</sup> Timoti tel tuauk ti ailei puase Krai, hetekie Lusius, Jason ma Sosipater tesol akikik Ju, lato hakau amuam ti lato haniwa amuto.

<sup>22</sup> Minak nga Tertius, tel akikimuto ti Krai tel Masiwi, nga tai teik pasi Pol ie. Nga tin nga hakau amuam tetak haniwa amuto.

<sup>23</sup> Gaius tin i hakau amuam tetan haniwa amuto. I tel nga toto leili ingan, ing tetehu lawe teka kahikahi Krai apuha.

Erastus tel auniai moni ti tehu taon ie, ma Kuortus tel akikikako ti Krai, tin lalu hakau amuam haniwa amuto.

<sup>24</sup> Nga kamei Jises Krai tel Masiwi ti kako lehe i aile hasolia tatale hani amuto hatesol. <sup>25</sup> Haeu i pon hakuiai xoxoi namilomuto tetan, usiwa meng solian ti Jises Krai ti nga kakaxi, tetenen ti Haeu po hahatakewa aope. <sup>26</sup> Ape i pon hawane seilon tioi. Teka kuluiiai kakai Haeu laha tai kaxi kilamiwen sale Jises Krai ape Haeu tetel tap tahi tapoan, i talo kako teka unauan ti kaxi sawateniai meng solian ti Jises Krai hani lawe seilon ti tesol tesol lehe waxi laha soh tetan ma hong usi kakaian.

<sup>27</sup> Mewenae i se salan Haeu ma anesoan lalap

tapein. Kako haxawawa axan lian tehue nake ti  
Jises Krai. Salan wanen.

**KAKAI HAEU**  
**The New Testament in the Seimat language, The**  
**Ninigo Islands, Manus Province, Papua New Guinea**  
**Nupela Testamen long tok ples Seimat, Manus Provins,**  
**Niugini**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Seimat

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-10-14

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

9fa179b2-dd20-5dbd-9745-1fb6d5f9b415